

ОПШТИНА ДИМИТРОВГРАД

**ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА ПЛАНА
ДЕТАЉНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ УСЛУЖНОГ ЦЕНТРА
"ДИМИТРОВГРАД-ГРАДИНА" НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ**

**НАРУЧИЛАЦ ПЛАНА
ОПШТИНА ДИМИТРОВГРАД**

**НОСИЛАЦ ИЗРАДЕ ПЛАНА
ОПШТИНСКА УПРАВА ОПШТИНЕ ДИМИТРОВГРАД**

ОБРАЂИВАЧ ПЛАНА

ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ ЗАВОД ЗА УРБАНИЗАМ НИШ

Ниш, 2021. године

**НА ИЗРАДИ ИЗВЕШТАЈА О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА
ПЛАН ДЕТАЉНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ УСЛУЖНОГ ЦЕНТРА
"ДИМИТРОВГРАД-ГРАДИНА" НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ,
УЧЕСТВОВАЛИ СУ:**

НАРУЧИЛАЦ:

ОПШТИНА ДИМИТРОВГРАД

НОСИЛАЦ ИЗРАДЕ:

ОПШТИНСКА УПРАВА ОПШТИНЕ ДИМИТРОВГРАД

ОБРАЂИВАЧ:

ЈП ЗАВОД ЗА УРБАНИЗАМ НИШ

ИЗРАДА ИЗВЕШТАЈА:

Мирослав Вучковић, маст.прост. планер

Д и р е к т о р,

мр Мирољуб Станковић, дипл.инж.арх.

С А Д Р Ж А Ј

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ	1
I Полазне основе Стратешке процене	4
1.1 Преглед предмета, садржаја и циљева Плана и односа према другим планским документима	4
1.1.1 <i>Предмет Плана детаљне регулације</i>	4
1.1.2 <i>Садржај Плана детаљне регулације</i>	5
1.1.3 <i>Циљеви заштите, развоја и уређења у Плану детаљне регулације</i>	5
1.1.4 <i>Однос према другим документима – стратегијама, плановима и програмима</i>	5
1.2 Стање и фактори природе и животне средине на планском подручју и елементи животне средине за које постоји могућност да буду угрожени	6
1.2.1 <i>Стање и фактори природе и животне средине</i>	6
1.2.2 <i>Елементи животне средине за које постоји могућност да буду изложени значајном утицају</i>	7
II Општи и посебни циљеви Стратешке процене и избор индикатора	11
2.1 Полазишта и основе општих и посебних циљева	11
2.2 Избор посебних циљева и индикатора	11
III Процена могућих утицаја на животну средину	13
3.1 Разматрана питања и проблеми заштите природе и животне средине у Плана детаљне регулације и образложење разлога за изостављање одређених питања и проблема из поступка Стратешке процене	13
3.2 Приказ варијантних решења Плана детаљне регулације	14
3.3 Претходне консултације са заинтересованим органима и организацијама	14
3.4 Евалуација карактеристика и значаја утицаја стратешких опредељења	14
3.5 Кумулативни и синергетски ефекти	18
3.6 Опис мера за предупређење и смањење негативних и повећање позитивних утицаја на животну средину	18
IV Смернице за израду стратешких процена на нижим хијерархијским нивоима и процене утицаја пројеката на животну средину	25
V Програм праћења стања животне средине у току спровођења Плана	26
5.1 Мониторинг систем за контролу квалитета ваздуха	26
5.2 Мониторинг систем за контролу квалитета вода	27
5.3 Мониторинг систем за контролу квалитета земљишта	27
5.4. Мониторинг буке	28
5.5. Мониторинг природних вредности	28

VI	Приказ коришћене методологије и тешкоће у изради Стратешке процене	28
VII	Приказ начина одлучивања	29
VIII	Учешће заинтересованих страна у поступку израде и разматрања Извештаја о Стратешкој процени	29
IX	Закључци - завршни, нетехнички резиме	30
9.1	Приказ закључака Извештаја о Стратешкој процени утицаја на животну средину	30

Списак табела у Извештају о стратешкој процени

<i>Табела 1.</i>	<i>Циљеви и индикатори Стратешке процене</i>
<i>Табела 2.</i>	<i>Ознаке посебних циљева Стратешке процене</i>
<i>Табела 3.</i>	<i>Критеријуми за оцењивање величине утицаја</i>
<i>Табела 4.</i>	<i>Критеријуми за вредновање просторних размера утицаја</i>
<i>Табела 5.</i>	<i>Скала за процену вероватноће утицаја</i>
<i>Табела 6.</i>	<i>Планска решења у Плану детаљне регулације обухваћена проценом утицаја</i>
<i>Табела 7.</i>	<i>Процена величине утицаја Плана детаљне регулације на животну средину</i>
<i>Табела 8.</i>	<i>Процена просторних размера утицаја Плана детаљне регулације на животну средину</i>
<i>Табела 9.</i>	<i>Процена вероватноће утицаја Плана детаљне регулације на животну средину</i>
<i>Табела 10.</i>	<i>Процена времена трајања утицаја Плана детаљне регулације на животну средину</i>
<i>Табела 11.</i>	<i>Збирни утицаји Плана детаљне регулације на животну средину са образложењем утицаја</i>

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Извештај о стратешкој процени утицаја Плана детаљне регулације Услужног центра "Димитровград-Градина" на животну средину (у даљем тексту: Стратешка процена), припремљен је на основу Одлуке о изради Плана детаљне регулације Услужног центра "Димитровград-Градина" (у даљем тексту: План) чији је саставни део Одлука о приступању изради стратешке процене утицаја на животну средину урбанистичког Плана. Стратешка процена се ради за подручје које је обухваћено предметним Планом, односно за простор који је Изменама и допунама Просторног плана подручја инфраструктурног коридора Ниш-граница Бугарске ("Сл.гласник РС", бр. 96/17) предвиђен за изградњу Услужног центра "Димитровград-Градина".

Саставни део Одлуке су:

- *Решење о приступању израде Извештаја о стратешкој процени утицаја Плана детаљне регулације Услужног центра "Димитровград-Градина" на животну средину бр. 501-75/2019-14/1 од 21.06.2019. донетог од стране Одсека за локалну пореску администрацију, пољопривреду и заштиту животне средине Општинске управе Општине Димитровград и*
- *Одлуке о изради Стратешке процене утицаја на животну средину Плана детаљне регулације Услужног центра "Димитровград-Градина" на животну средину бр. 501-75/2019-14/2 од 25.06.2019. донете од стране Одељења за урбанизам, грађевинарство и комунално-стамбену делатност Општинске управе општине Димитровград.*

Разлози за израду Стратешке процене дефинисани на основу територијалног обухвата и могућих утицаја Плана детаљне регулације Услужног центра "Димитровград- Градина" на животну средину на животну средину, су следећи:

- значај урбанистичког плана на заштиту животне средине и одрживи развој произилази из потребе да се заштити животна средина, природне вредности и обезбеди одрживи развој на подручју обухваћеном урбанистичким планом,
- потребе да се у планирању просторног развоја подручја обухваћеном урбанистичким планом сагледају стратешка питања заштите животне средине и обезбеди њихово решавање на одговарајући начин,
- чињенице да предметни урбанистички план представља оквир за припрему и реализацију развојних и инвестиционих пројеката, програма и инвестиционих одлука.

Стратешка процена развојних планова и програма ради се на основу Закона о Стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", број 135/04 и 88/10) (у даљем тексту: Закон). Закон је усклађен са европским директивама у овој области и у њему су директно имплементиране одредбе Директиве ЕУ 2001/42/EC (*The Strategic Environmental Assessment Directive - European Directive 2001/42/EC on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment*). Самим тим, применом ове Директиве је утврђена обавеза израде стратешке процене утицаја планских докумената на животну средину према одређеним критеријумима, релевантним у области заштите животне средине, природних и културних добара и вредности. Поред тога, ова Стратешка процена усклађена са Законом о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 – испр., 64/10 – одлука УС, 24/11, 121/12, 42/13 – одлука УС, 50/13 – одлука УС, 98/13 – одлука УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19 и 37/19 – др. закон), начелима заштите и одрживог коришћења природних ресурса, вредности и добара утврђених чланом 5. Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10 – испр., 14/16 и 95/18), Уредбом о режимима заштите („Службени гласник РС”, бр. 31/12), Закона о културним добрима („Службени гласник РС”, бр. 71/94, 52/11 – др. закони и 99/11 – др. Закон), Законом о заштити животне средине („Службени гласник РС”, бр. 135/04, 36/09 – др.закон, 72/09 – др.закон, 43/11 – одлука УС, 14/2016, 76/2018, 95/2018 – др. закон и 95/2018 – др. закон), Законом о културним добрима

(„Службени гласник РС“, бр. 71/94, 52/11- др. закони и 99/11 – др. закон), Законом о водама („Службени гласник РС“, бр. 30/10, 93/12, 101/16, 95/18 и 95/18 – др.закон), Законом о туризму („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10 и 17/19), одредбама Закона о Просторном плану Републике Србије („Службени гласник РС“, број 88/10), Уредбом о утврђивању Водопривредне основе Републике Србије („Службени гласник РС“, број 11/02), Уредбом о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, бр. 102/10) и другим важећим одлукама и стратегијама Владе, актима и документима.

Стратешка процена представља резултат вредновања могућих утицаја приоритетних планских решења и пропозиција на заштиту природе и заштиту животне средине.

Стратешка процена представља инструмент заштите животне средине, тако што се у почетним фазама доношења одлука о будућем развоју укључују питања заштите (природе, животне средине, културних добара), што резултира претходним усаглашавањем заштитних и развојних интереса. Стратешком проценом обезбеђује се виши ниво заштите животне средине и интеграције захтева заштите и развојних потреба и интереса, уграђивањем начела и циљева заштите у планске документе у циљу достизања одрживог развоја.

Стратешком проценом нарочито је омогућено:

- остваривање бољег, прихватљивог баланса између просторно-еколошких, социо-економских и политичких фактора,
- разматрање значајних утицаја варијантних решења Плана на животну средину и оцена (евалуирање) планских решења у односу на циљеве заштите (природних добара и непокретних културних вредности),
- дефинисање посебних мера заштите природе и животне средине, као и праћење остваривања (мониторинг) ових мера на планском подручју,
- активно укључивање заинтересованих актера (интересних група) у процес доношења одлука (активна партиципација) о будућем развоју, имајући у виду оптимално решење са становишта заштите природе и животне средине, а у складу са принципима Архуске конвенције,
- даљу разраду инструмената заштите природе и животне средине, уз дефинисање смерница, односно даљих активности на нижим хијерархијским нивоима.

Стратешка процена представља инструмент просторног планирања и планирања заштите животне средине којим се интегришу циљеви и принципи одрживог развоја у просторним плановима, у циљу потпуног спречавања или ограничења негативних утицаја на животну средину, здравље и квалитет живота људи, биодиверзитет, геодиверзитет, станишта и природна и непокретна културна добра.

Стратешком проценом утврђују се ефекти ширег значаја (кумулативни и синергетски), утврђују се оквири за анализу утицаја конкретних пројеката, укључујући и претходну идентификацију проблема и утицаја који заслужују виши степен детаљности у истраживању; утврђује хијерархијски оквир за даље спровођење поступка и активности заштите животне на планском подручју и омогућава се варијантна разрада планских решења.

У изради Стратешке процене примењени су принципи одрживог развоја, еколошке одрживости, економске оправданости и социјалне прихватљивости. С друге стране, одредбама Закона утврђена су начела Стратешке процене, и то начела: одрживог развоја, интегралности, предострожности, хијерархије и координације, учешћа јавности. Овим начелима обезбеђује се свеобухватни инструментаријум и оквир за усклађивање техно-економских, друштвених и природних система у целокупном развоју, укључујући и локационе факторе просторног развоја. Укључивањем услова заштите животне средине и заштите природе у План детаљне регулације кроз инструмент Стратешке процене, даје се обавезујући - интегрални оквир заштите превасходно природних вредности и параметара квалитета животне средине, реализацијом кроз одговарајуће међусекторске планове, програме и пројекте. С тим у вези, свако од приоритетних планских решења је дефинисано у потпуности у складу са захтевима заштите животне средине и заштите природе. С друге стране, реализација тих планских решења ће спречити или смањити постојеће негативне утицаје на природне вредности и животну средину. Између осталог, ова

стратешка процена је мапирала изворе загађења и дала могућности за њихово ублажавање или потпуно отклањање применом прописаних мера заштите квалитета параметара животне средине.

У поступку Стратешке процене остварена је координација између заинтересованих органа и организација, као и неопходне консултације са актерима просторног развоја, а то су: МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ СЕКТОР ЗА МАТЕРИЈАЛНЕ РЕСУРСЕ УПРАВА ЗА ИНФРАСТРУКТУРУ, БЕОГРАД; РЕПУБЛИКА СРБИЈА МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНАРСТВА, САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРЕ, БЕОГРАД; МИНИСТАРСТВО ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ Сектор за управљање животном средином, Београд; МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА Сектор за ванредне ситуације у Пироту, Организациона јединица Димитровград; ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ, Радна јединица у Нишу, Ниш; ИНФРАСТРУКТУРА ЖЕЛЕЗНИЦЕ СРБИЈЕ А.Д. Београд; ЈП "ЕЛЕКТРОМРЕЖА СРБИЈЕ", ДИРЕКЦИЈА ЗА ПРЕНОС ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ -Погон техника-, Београд; ЈП „СРБИЈАГАС“, Нови Сад; ЈП ТРАНСНАФТА, Београд; "ТЕЛЕНОР" д.о.о. , Нови Београд; "VIP MOBILE" д.о.о. , Нови Београд; "ТЕЛЕКОМ СРБИЈА" А.Д., ДИРЕКЦИЈА ЗА ТЕХНИКУ, СЕКТОР ЗА ФИКСНУ ПРИСТУПНУ МРЕЖУ, Служба за планирање, Ниш; ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ, ЕПС ДИСТРИБУЦИЈА Д.О.О. БЕОГРАД, Огранак Пирот; ЈП КОМУНАЛАЦ, Димитровград; А.Д. "ЈУГОРОСГАЗ", Београд; ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ; МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА, УПРАВА ЦАРИНА, Нови Београд; ЈП "ПУТЕВИ СРБИЈЕ"; МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА, УПРАВА ГРАНИЧНЕ ПОЛИЦИЈЕ, Нови Београд.

Израда Стратешке процене је заснована на студијско - аналитичкој документацији из области урбанистичког планирања, заштите животне средине, заштите природе и другој релевантној документацији.

Стратешком проценом биће разматрана питања заштите ваздуха, вода, земљишта, живог света, природе и природних добара, као и околног изграђеног простора и друга питања за која се у току израде утврди да захтевају одговарајућу обраду.

Извештај о стратешкој процени, као документ којим се приказује поступак израде Стратешке процене, резултати до којих се дошло и начин интегрисања у поступак припреме Плана детаљне регулације Услужног центра "Димитровград-Градина", садржи:

- Полазне основе Стратешке процене: обухват, предмет и циљеви предметног плана, захтеви заштите животне средине из релевантних планских и других докумената;
- Опште и посебне циљеве Стратешке процене и индикаторе;
- Процену могућих утицаја на животну средину: приказ стања животне средине на подручју урбанистичког плана; варијанте развоја планског подручја, укључујући сценарио нултог развоја и варијанте развоја и заштите планског подручја повољне са аспекта заштите животне средине; процену утицаја варијантних решења на животну средину, опис мера за спречавање и ограничавање негативних и увећање позитивних утицаја на животну средину, поређење варијантних решења и приказ разлога за избор најповољнијег; процену утицаја планских решења на животну средину, опис мера за спречавање и ограничавање негативних и увећање позитивних утицаја на животну средину; начин на који су при процени узети у обзир елементи животне средине и карактеристике утицаја;
- Смернице за израду стратешких процена на нижим хијерархијским нивоима;
- Програм праћења стања животне средине у току спровођења Урбанистичког плана;
- Приказ коришћене методологије;
- Приказ начина одлучивања, опис разлога одлучујућих за избор урбанистичког плана са аспекта разматраних варијантних решења и приказ начина на који су питања животне средине укључена у предметни урбанистички план;
- Учешће заинтересованих страна у поступку израде и разматрања Извештаја о стратешкој процени;
- Извод из Стратешке процене (закључак - нетехнички резиме).

Овај елаборат представља резултат провере, разјашњења и унапређења примене принципа одрживог развоја и заштите природних и културних вредности и животне средине у изради Плана детаљне регулације, уз уважавање услова и стручних препорука органа и

институција и мишљења грађана који се односе на потребу елиминисања или ограничавања негативних ефеката на природне и културне вредности и животну средину и квалитет живота становника подручја Плана, уважавајући при томе следеће циљеве: заштиту и одрживо коришћење природног и културног наслеђа и одрживу животну средину, просторно-функционалну интегрисаност и обнављање/јачање веза са окружењем, интегрисање интереса заштите и развоја, унапређење саобраћајне приступачности, инфраструктурне и комуналне опремљености, развој културног и регионалног идентитета, унапређење територијалне кохезије, субвенционалност и јавно-приватно партнерство, перманентну едукација грађана и администрације и учешће јавности у одлучивању, заштиту јавног интереса, јавних добара и добара у општој употреби и релативизацију конфликта у заштити природних и културних вредности и одрживом развоју локалних заједница као и у односу на развој других посебних намена обухваћеног подручја.

Закључак Извештаја је да су ти циљеви (уз услов спровођења мера за отклањање негативних ефеката појединих решења) оствариви и да изабрана и утврђена планска решења неће угрозити вредности природног и културног наслеђа и животне средине, уз јасну препоруку о доследној примени Плана детаљне регулације и смерница које се односе на очување животне средине, уређење простора и коришћење природних ресурса.

I Полазне основе Стратешке процене

Полазне основе Стратешке процене обухватају:

- 1) кратак преглед предмета, садржаја и циљева Плана и односа према другим планским документима;
- 2) преглед постојећег стања и квалитета животне средине подручја на које се Извештај односи;
- 3) карактеристике животне средине у областима за које постоји могућност да буду изложене значајном утицају;
- 4) разматрана питања и проблеме заштите животне средине у Плану и образложење разлога за изостављање одређених питања и проблема из поступка процене;
- 5) приказ и оцену припремљених варијантних решења у односу на заштиту животне средине у Плану, укључујући варијантно решење нереализовања Плана и најповољније решење са становишта заштите природе, културних вредности и животне средине;
- 6) резултате претходних консултација са заинтересованим органима и организацијама битне за Стратешку процену.

1.1 Преглед предмета, садржаја и циљева Плана и односа према другим планским документима

1.1.1 Предмет Плана детаљне регулације

План детаљне регулације Услужног центра "Димитровград-Градина се израђују за део подручја у обухвату Измена и допуна Просторног плана подручја инфраструктурног коридора Ниш-граница Бугарске ("Сл.гласник РС", бр. 96/17).

Планско подручје има повољан положај, обзиром да се налази непосредно пре државне границе са Бугарском на месту где се сусичу државни пут ДП IА-А4, магистрална једноколосечна пруга број 5: Ниш-Димитровград-државна граница (Драгоман) и државни пут ДП ПА-259.

План детаљне регулације Услужног центра "Димитровград-Градина" се ради за површину од око 45,17ха.

Земљиште обухваћено Планом према планском основу одређено је као грађевинско земљиште.

1.1.2 Садржај Плана детаљне регулације

У изради Плана детаљне регулације и овог Извештаја о Стратешкој процени примењен је приступ интегралног и континуалног планирања са нагласком на тражењу мере одрживости кроз интеграцију циљева и потреба заштите природних вредности, очувања постојећег квалитета животне средине, квалитета живота становника и друштвено-економског развоја. Као кључни развојни ослонци разматрани су заштита природе, природних вредности, културних добара и животне средине као приоритетне активности са којима ће бити усклађене све друге активности на подручју Плана.

Принцип планирања, коришћења, уређења и заштите простора произилази из основне намене услужног центра као пратећег садржаја аутопута, који првенствено служи за дуже задржавање корисника пута, чија је изградња дефинисана Изменама и допунама Просторног плана подручја инфраструктурног коридора Ниш-граница Бугарске ("Сл.гласник РС", бр. 96/17).

1.1.3 Циљеви заштите, развоја и уређења у Плану

Циљ израде Плана је да планско подручје добије развојни план, који ће омогућити рационалну организацију, уређење и коришћење простора, чиме се стварају услови за квалитетно организовање услужног центра као пратећег садржаја аутопута.

Општи циљ организације и уређења простора јесте коришћење простора према потенцијалима природних и антропогених вредности и дугорочним потребама интегралног економског, технолошког, социјалног и културног развоја и унапређење животне средине. Планом се на обухваћеном простору одређују и разграничавају јавне површине, одређује намена и начин коришћења земљишта.

Циљ израде плана је дефинисање намена, капацитета и садржаја Услужног центра "Димитровград-Градина", као и дефинисање јавног интереса, стварање планских могућности и обезбеђивање капацитета техничке инфраструктуре за планирану градњу, а све у складу са смерницама утврђених Изменама и допунама Просторног плана подручја инфраструктурног коридора Ниш-граница Бугарске ("Сл.гласник РС", бр. 96/17).

Циљ израде Плана је проналажење најбољег и најприхватљивијег решења уз подстицање изградње, тј. стварање предуслова за брзу реализацију. Планска решења треба да имају флексибилност уз максимално поштовање природних и створених предности и ограничења.

1.1.4 Однос према другим документима - стратегијама, плановима и програмима

Просторним планом Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС”, бр. 88/10), (у даљем тексту: ППРС) утврђене су дугорочне основе организације, уређења, коришћења и заштите простора Републике Србије у циљу усаглашавања економског и социјалног развоја са природним, еколошким и културним потенцијалима и ограничењима на њеној територији. Одрживи развој општине Димитровград оствариће се кроз коришћење локалних развојних потенцијала, већим ангажовањем и развојем територијалног, социјалног, хуманог и културног капитала. Реализација Просторног плана дефинисана је кроз две етапе: до 2014. године као етапа реалних могућности реализације и до 2020. године као етапа претпостављених могућности реализације.

Регионални просторни план за подручје Нишавског, Пиротског и Топличког управног округа („Службени гласник РС”, бр. 1/13), у даљем тексту: „Регионални просторни план“ представља и основ за рационалну организацију, изградњу, уређење и коришћење простора, заштиту природних и културних добара, животне средине. С обзиром на то да је основни циљ регионалних просторних планова да идентификују развојне потенцијале и одреде стратешке приоритете на подручју региона, као нарочито битна издвојиће се планска решења која је овај план донео на територији Општине Димитровград, а посебно у области привреде, саобраћаја, туризма и инфраструктуре.

Просторни план општине Димитровград Просторни план општине Димитровград 2025. године (у даљем тексту: Просторни план) ради се на основу Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", број 72/2009, 81/2009 и 24/2011) и Одлуке о изради Просторног плана општине Димитровград („Службени лист града Ниша“ број 34/2009).

Предмет планирања представља административно подручје општине Димитровград у корелацији са регионалним, републичким и трансграничним утицајима и функционалним везама.

Циљ израде Просторног плана је дефинисање развојног основа за коришћење, уређење, изградњу и заштиту простора општине Димитровград у складу са принципима одрживог развоја, у свему према одредницама и смерницама европских и националних докумената и стратегија.

Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана на животну средину урађен је у складу је са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, број 135/2004 и 88/2010) и чини саставни део овог Просторног плана.

Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Бугарске („Службени гласник РС“, бр. 86/09 и 96/17), у даљем тексту: „Просторни план инфраструктурног коридора“, утврђује планска решења, смернице и правила за коришћење, организацију, уређење и заштиту простора, као и изградњу, реконструкцију и функционисање магистралних и регионалних инфраструктурних система.

Просторни план нарочито обухвата:

- 1) коридор аутопута Е-80, деоница Ниш – граница Бугарске, укупне дужине око 105,4km и ширине од 200m до 700m (по 100 m, односно 350 m од осе коридора аутопута) обухвата трасу са заштитним појасевима (непосредним заштитним појасом – са трасом, петљама, денивелисаним укрштањима и пратећим функционалним садржајима путног саобраћаја, објектима за потребе корисника у саобраћају, заштитним зеленилом и др., и ширим заштитним појасом);
- 2) постојеће и планиране коридоре других магистралних инфраструктурних система који су у обухвату планског подручја, и то: железничке пруге, гасоводе, далеководе, оптичке каблове и водну и водопривредну инфраструктуру.

1.2 Стање и фактори природе и животне средине на планском подручју и елементи животне средине за које постоји могућност да буду угрожени

1.2.1 Стање и фактори природе и животне средине

1) Геолошке карактеристике

Планско подручје је састављено од најразноврсније геолошке грађе. Квартарне насlage су представљене дилuviјалним и алувијалним творевинама (речни шљунак, песак, муљ и песковита глина).

2) Геоморфолошке карактеристике

Главне црте рељефа планског подручја последица су тектонских збивања која су се дешавала у централном и западном делу Балкана. Најстарије набирање је посткретацке, можда већ између доње и горње креде, које је у планинама на територији Општине Димитровград било интензивно као у свим планинама североисточне Србије и у Карпатима. Главно и најјаче набирање у планинама ове Општине, било је тек олигомиоцено. Тада је ова област тако интензивно набрана, као ни једна друга на Балканском полуострву, па ни у динарском систему.

3) Хидрогеолошке и хидрографске карактеристике

У обухвату Плана детаљне регулације не постоји ниједан површински водоток. Највећи и најближи водоток у близини планског подручја је река Нишава.

4) Биљни и животињски свет, биодиверзитет

Простор обухваћен Планом се не може окарактерисати као подручје богато биљним и животињским светом. Односи се првенствено на пољопривредно земљиште, неуређене и мање уређене зелене површине у оквиру услужног центра као пратећег садржаја аутопута и саме зоне граничног прелаза.

Биљни свет се своди на појединачне саднице унутар и по ивици планског обухвата. На подручју Плана детаљне регулације стање зелених површина је ниског степена уређености. Биоценозе и екосистеми су са неуједначеним степеном очуваности и аутохтоности. Простор који заузима површина под зеленилом је дефинисан. Стара формирана стабла, која чине основу сваке зелене површине, средње су виталности и без снажнијег естетског утиска, али и таква представљају солидну основу за планирање површина под зеленилом. Постојеће зеленило је угрожено аерозагађењем, водом која штетне материје са објеката и највише заузимањем терена. Постоји потпуни губитак вегетације на местима изградње објеката и саобраћајница.

На подручју Плана нађена је веома мала количина лишајева. Познат је податак да су лишајеви изузетно погодни биоиндикатори, тј. присуство лишајева на одређеном простору указује на степен његове загађености. Овако мала количина сакупљеног лихенолошког материјала указује на погоршање квалитета ваздуха на подручју Плана, чиме

су погоршани услови за опстанак и развој лихенофлоре. Због тога је неопходно предузети одговарајуће мере заштите, како би се сачувале постојеће врсте и повећала њихова бројност.

Животињски свет се на подручју Плана јавља једино са стаништем у реци Нишави. Живи свет у Нишави угрожен је изливањем отпадних вода без претходног пречишћавања, реку загађују и комуналне и атмосферске отпадне воде из читавог града.

У истраживањима територије Плана регистровано је неколико врста пужева. Овај простор је мале површине, али погодан за живот ове групе бескичмењака.

Захваљујући постојању различитих животних станишта и вегетацијских формација битних за живот и распрострањење света инсеката на простору Плана током досадашњих истраживања утврђено је присуство више врста инсеката из различитих фамилија међу којима су најзначајнији: фам. богомољке: *Mantis religiosa* - обична богомољка; фам. прави скакавици: *Oedipoda coerulea* - дебелоноги скакавац, *Omocestus ventralis*, *Acrida bicolor*; фам. цврци: *Lyristes plebejus* - обични цврчак; фам. пчеле: *Halictus quadricinctus*, *Bombus terrestris* - земни бумбар; фам. мрави: *Camponotus herculeanus* - велики мрав; фам. свитци: *Lampyrus noctiluca* - ивањски свитац; фам. бубамара: *Coccinella septempunctata* - седмопета бубамара, *Anatis ocellata* - окаста бубамара; фам. лептири белци: *Artogeia ergane* Geyer, *Artogeia napi* L и фам. лептири плавци: *Neodes virgaureae* L., *Lampides boeticus* L., *Plebejus argus* L., *Plebicula dorilas* Schiff., *Polyommatus icarus* Rott., *Aricia artaxerxes* Fabr.

5) *Клима и климатске карактеристике*

На планском подручју се углавном испољава умерено-континентални климатски тип. Климатске прилике условљене су просторством и правцем пружања речних долина Нишаве, Јерме, Луковичке реке и Височице и правцем пружања високих планинских гребена Старе, Влашке, Гребен планине и Видлича. Према подацима Републичког хидрометеоролошког завода на подручју општине Димитровград (1991-2005. год.) средња годишња температура ваздуха износи 10°C. Најхладнији месец је јануар са средњом месечном температуром од 0,6°C, а најтоплији месец је јул са 20,3°C. Релативна влажност ваздуха се креће до 72%, док просечна облачност износи 54%. Годишњи pluviometriјски режим је повољан са висином падавина од 609,6 mm. Најкишовитија годишња доба су лето и јесен, док су зима и пролеће годишња доба са најмањом количином падавина.

Ветар је веома важан елемент поднебља овог подручја јер утиче на температуру ваздуха, његову влажност, испаравање и количину падавина. Изразито доминирају ветрови из југоисточног, источног и североисточног правца, док ветрови са запада дувају углавном само јула и августа месеца.

6) *Земљиште*

Земљиште је један од најважнијих природних ресурса. Састав земљишта, односно присуство различитих супстанци, воде и гасова утиче на цео екосистем. Спада у ред условно обновљивих ресурса али се мора имати на уму да се квалитетно земљиште у природи јак дуго образује а у процесу деградације, брзо уништава. Територију Плана обухвата алувијална равна где су речни наноси послужили као основ за формирање карбонатног алувијума. Тако се на овом уском простору могу издвојити карбонатски подберени и заборени алувијум.

7) *Геосеизмичност*

У сеизмолошком погледу, подручје Плана детаљне регулације припада зони која у сеизмичкој карти Републичког сеизмолошког завода за повратни период од 100 година, припада зони са могућим интензитетом удара од VII⁰ Меркалијеве скале.

8) *Остале природне непогоде и пожари*

Присутне су климатске појаве невремена, преко зиме са jakim ветровима, сметовима, снеголоковима, а преко лета са електричним пражњењима, олујама, бујицама и др.

1.2.2. *Елементи животне средине за које постоји могућност да буду изложени значајном утицају*

Подручје Плана детаљне регулације Услужног центра "Димитровград-Градина" је подручје са релативном очуваностју појединачних чинилаца животне средине (ни један није осетливије угрожен или деградиран јер не постоје значајни загађивачи ваздуха, воде и земљишта).

Ваздух - Загађени ваздух штетно утиче на здравље људи и читав спектар обољења може се директно или индиректно повезати са аерозагађењем. Повећане концентрације сумпор диоксида, честица, азот диоксида, угљен монооксида, озона и других фотохемијских оксиданата, тешких метала итд, нарушавају здравље људи, изазивајући низ обољења од којих се могу навести хроничне и акутне болести респираторних органа, слабљење имунолошког система, рак, системска тровања и метаболички поремећаји.

Спровођењем Програма контроле квалитета ваздуха на територији Републике Србије, у складу са Уредбом о утврђивању програма контроле квалитета ваздуха у државној мрежи („Службени гласник РС” број 58/11), остварује се неколико циљева:

- утврђивање нивоа загађености ваздуха;
- праћење трендова загађености ваздуха у току више година;
- оцењивање квалитета ваздуха на основу поређења са нормама;
- утврђивање мера за санацију у циљу побољшања квалитета ваздуха;
- утврђивање критичних ситуација и алармних стања у циљу упозорења јавности и предузимања неопходних мера;
- оцена утицаја загађеног ваздуха на здравље људи, климу и шумске екосистеме и
- извештавање о резултатима мерења, праћења и истраживања.

Утврђивање нивоа загађености ваздуха у урбаној средини врши се праћењем концентрација сумпордиоксида, чађи, таложних материја, угљенмоноксида, азотових оксида, амонијака, хлороводоника, флуороводоника, водониксулфида, лебдећих честица, фотохемијских оксиданаса и озона, органских материја (формалдехид, угљендисулфид, стирен, тетрахлоретилен, толуен, акролеин) и токсичних метала (олово, кадмијум, манган, жива и др).

Извори загађења ваздуха могу бити:

- природни и
- антропогени.

У природне изворе загађења спадају: шумски пожари, ерозија тла, ветрови са наносима прашине итд, док антропогени извори могу бити: кућна ложишта, саобраћај, хемијска индустрија, коришћење фосилних горива, металопераћивачки комплекси, бензинске и гасне станице, рудници, енергетска постројења, грађевинарска делатност и други.

Подаци о квалитету ваздуха добијају се на основу мерења имисије појединих полутаната у складу са Правилником о граничним вредностима штетних материја, методама мерења имисије, критеријумима за успостављање мерних места и евиденције података (Службени гласник РС, број 54/92 и 30/99).

На планском подручју се констатује да је *ваздух* релативно незагађен због недостатка озбиљних индустријских загађивача. Загађење ваздуха на територији обухваћеној Планом је пре свега антропогеног порекла. Потенцијални извори загађивања *ваздуха* је друмски саобраћај који се обавља државним путем I А реда број 4 и државним путем II А реда број 259, железнички саобраћај који се обавља магистралном једноколосечном пругом број 5: Ниш-Димитровград-државна граница (Драгоман), дивље депоније и индивидуална кућна ложишта на чврста горива (нема изведене гасоводне мреже). Дуж локалних путева без коловоза јавља се повећана запрашеност у току сушних летњих месеци.

Не постоји систематско мерење квалитета ваздуха, па се оцена квалитета ваздуха на подручју Плана може дати само као процена на основу постојања потенцијалних загађивача на подручју Општине Димитровград.

Земљиште - Земљиште је један од најважнијих природних ресурса. Састав земљишта, односно присуство различитих супстанци, воде и гасова утиче на цео екосистем. Спада у ред условно обновљивих ресурса али се мора имати на уму да се квалитетно земљиште у природи јако дуго образује, а у процесу деградације, брзо уништава.

Квалитет земљишта се не прати у континуитету. Земљиште је на подручју Плана релативно доброг квалитета. Утицаји који у некој мери нарушавају квалитет земљишта су пољопривреда (претерана и неконтролисана употреба вештачких ђубрива и пестицида), сметлишта, близина путева, непланска сеча шума која проузрукује процесе ерозије и огољавања земљишта као и поплаве. Најплодније пољопривредно земљиште налази се углавном поред Нишаве (ван обухвата Плана) у чијој близини пролазе државни путеви I и II реда, као и железничка пруга. Таложне материје пореклом из моторних возила таложне се у земљишту на непосредној удаљености од пута и контаминирају га. Пројекат „Контрола плодности и утврђивање садржаја опасних и штетних материја у земљиштима Републике Србије“ (2016.-2017.) који обухвата и планско подручје, указује на највећу заступљеност узорака са слабо киселом (pH 5.5-6.5) реакцијом, садржај карбоната и његову активност, са преко 5% CaCO₃ (долази до проблема у исхрани биљака микроелементима), ниске вредности фосфора и калијума. Добијени резултати мерења указују да

концентрација опасних и штетних материја углавном не прелази МДК према Правилнику о дозвољеним количинама опасних и штетних материја у земљишту и води за наводњавање и методама за њихово испитивање („Сл.гласник РС“, бр.23/94).

Може се закључити да је земљиште у планском подручју у различитој мери очувано.

Воде - Загађивање површинских и подземних вода последица је низа фактора, и то услед: упуштања непречишћених комуналних и индустријских отпадних вода у реципијенте без претходног третмана пречишћавања, неизграђености канализационе инфраструктуре на подручју, односно еколошки-санитарно непрописно изграђених септичких јама, депонија и сметлишта отпада у близини речних токова, одлагања амбалажног и другог кабастог отпада у непосредној близини речних корита, неконтролисана примене агрохемиката на пољопривредним површинама, спирања задржаних коловозних површина атмосферским падавинама и др.

У обухвату Плана се не налазе површински токови. Према мерењима вредности квалитета воде реке Нишаве (која протиче у близини планског подручја) на граничном профилу Димитровград (Републички хидрометеоролошки завод Србије, 2009.) припада стварној класи квалитета II/III. Са пробиолошким испитивањем фитобентоса утврђено је да је водоток оптерећен умереним органским загађењем и добијена вредност индекса сапробности одговара II класи квалитета. Према количини раствореног кисеоника, вредности НРК, растворених материја, рН вредности и по боји и мирису водоток припада I класи квалитета. По највероватнијем броју коли – клица припада III класи.

Подземне воде су угрожене процедурним водама из депонија, са пољопривредног земљишта, из несанитарних септичких јама и др.

Бука - Бука је нежељени звук који на више начина угрожава људско здравље и сам слух. Поред директног дејства буке на органе слуха, бука веома озбиљно погађа нервни систем, како централни тако и вегетативни, а преко њега утиче и на многе друге органе у којима изазива промене и функционалне сметње.

Дејство буке на човеку одмах изазива неколико промена, које ако су честе остављају иреверзибилне промене, а установљиве су као нпр:

- проширење зеница, лупање срца, реакције мишића;
- лучење адреналина, хормона штитњаке и надбубрежне жлезде;
- појачана перисталтика желуца и црева и сужавање крвних судова;
- пораст крвног притиска итд.

Бука утиче и на концентрацију при раду, чиме се смањује радна способност човека изложеног буци прекомерног дејства. Национално законодавство, технички прописи и стандарди, својом актуелношћу обезбеђују све предуслове да феномен буке у животној средини буде третиран на нивоу високо развијеног друштва. Према правилнику о дозвољеном нивоу буке у животној средини (Службени гласник РС, бр.54 од 8. VIII 1992.), дозвољена вредност нивоа буке за средину у којој човек борави је 40 dB за дан и 35 за ноћ. Мерење нивоа се врши методама које су прописане у стандарду JUS U.J6.090.

На планском подручју не постоје мерна места за мерење комуналне буке у животној средини, па се закључци могу извести на основу општих знања о акустичном загађивању. На посматраном подручју утицај буке настале као последица интезивног саобраћаја је посебно изражен у близини коридора државног путем I А реда број 4, државног пута II А реда број 259 и магистралне једноколосечне пруге број 5: Ниш-Димитровград-државна граница (Драгоман).

Табела 1. Мередажни ниво за услов слободног простирања буке

Растојање (м)	25	50	75	100	200	300	25	50	75	100	200	300
Leg.dB(A) Дан	73,5	70,3	68,3	66,9	63,1	60,6	74,2	70,9	69,0	67,5	63,7	61,2
Leg.dB(A) Ноћ	62,1	58,9	56,9	55,4	51,6	49,2	62,7	59,5	57,5	56,1	52,3	49,8

Зрачења - Нема индикација о појачаном, вештачком или природном *јонизујућем зрачењу*. Извор нејонизујућег зрачења су далеководи, а заштита од њиховог електричног поља и магнетне индукције обезбеђује се у току пројектовања и погона далековода сходно домаћем законодавству и смерницама Светске здравствене организације (WHO). Имајући у виду постојеће и планиране далеководе, овај утицај на животну средину сматра се контролисаним и безбедним. На основу увида у податке Агенције за заштиту животне средине и Извештаја о систематском испитивању нивоа нејонизујућих зрачења у животној средини, на територији планског обухвата нису вршења мерења нивоа зрачења. Јонизујуће зрачење и извори јонизујућег зрачења нису предмет ове процене.

На подручју Плана детаљне регулације постоји врло мали број података о стању животне средине и о оцени стања загађености (није дефинисано „нулта стање животне средине“ и не постоји систематско праћење параметара животне средине). Стање животне средине је зато дато као процена, на основу идентификације потенцијалних извора загађивања и могућих значајних негативних утицаја на животну средину.

Због свега наведеног, закључци о стању животне средине, у контексту израде Плана детаљне регулације Услужног центра "Димитровград-Градина" и ове Стратешке процене изводе се посредно, на основу постојања објеката, радова и активности које су извор дејства на животну средину (саобраћајна инфраструктура, начин евакуације отпадних вода и чврстог комуналног отпада, начина обраде земљишта и степена примене агрохемијских средстава у пољопривреди, и др). Нису индиковане нереверзибилне појаве угрожавања живота и здравља људи услед прекомерног загађења животне средине, нити неприхватљиви поремећаји у функционисању водених и копнених екосистема под директним утицајем погоршања квалитета вода, ваздуха и земљишта.

Највећи утицај на квалитет животне средине на подручју Плана имају следеће активности и објекти:

- **саобраћај** који се обавља државним путем I А реда бр. 4, државним путем II А реда број 259, и магистралном једноколосечном пругом број 5;

- **дивље депоније** (директно загађивање земљишта и подземних и површинских вода комуналним отпадом и патогеним микроорганизма са дивљих депонија, загађивање вода, ваздуха и земљишта секундарним продуктима депонија (депонијски гасови и процедурне воде) и опасност од пожара због самоспаљивања отпада, појава непријатних мириса услед спаљивања отпада на депонијама, нарушавање слике предела и др);

- **неразвијеност водопривредне инфраструктуре** (употреба несанитарних септичких јама у насељима са неразвијеним канализационим системом).

Примена и ефикасна контрола спровођења успостављених ограничења за развој активности, објеката и радова који могу имати утицаја на загађивање животне средине обезбедиће одржавање постојећег квалитета животне средине на највећем делу подручја Плана и смањити ризик од евентуалног загађивања и деградације простора.

II Општи и посебни циљеви Стратешке процене и избор индикатора

Општи и посебни циљеви Стратешке процене утицаја дефинишу се у складу са циљевима и захтевима у погледу заштите животне средине у другим локалним плановима и програмима, циљевима заштите животне средине утврђеним на нивоу региона, Републике и на међународном нивоу, прикупљеним подацима о стању животне средине и значајних питања, проблема и предлога у погледу заштите животне средине у овом Плану. На основу дефинисаних циљева врши се избор одговарајућих индикатора који ће се користити у изради Стратешке процене.

2.1 Полазишта и основе општих и посебних циљева

План детаљне регулације Услужног центра "Димитровград-Градина" се ради за површину од 45,17ha. Кључно полазиште за идентификацију општих циљева СПУ, као и основ/инпут дефинисања посебних циљева представљају одлике планског подручја које се односе на природне карактеристике на планском подручју.

2.2 Избор посебних циљева и индикатора

Посебни циљеви Стратешке процене представљају квантификацију и квалификацију општих циљева датих у облику смерница и акција (мера, радова, активности) којима ће се извршити њихова реализација. Република Србија је 2008. године усвојила Националну стратегију одрживог развоја („Службени гласник Републике Србије“, бр. 57/08) којом су дефинисани принципи и приоритети одрживог развоја и 76 индикатора да прате напредак Србије ка одрживом развоју. Ови индикатори су изабрани из сета индикатора УН, али се сви индикатори не прате у Србији. Индикатори су дефинисани и у Закону о Просторном плану Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, бр. 88/10). Такође, Правилник о Националној листи индикатора заштите животне средине („Службени гласник Републике Србије“, бр. 37/2011) прописује листу индикатора који се односе на животну средину који су овде коришћени. Индикатори Стратешке процене утицаја (Табела 1) су изабрани у складу са напред наведеним циљевима СПУ, на основу меродавних и суштинских одлика и садржаја области животне средине, заштите природних и непокретних културних добара на коју се процена односи и на основу индикатора Просторног плана Републике Србије и Стратегије одрживог развоја Републике Србије, а који су у складу са «Основним сетом УН индикатора одрживог развоја». Овај сет индикатора заснован је на концепту «узрок-последича-одговор».

Индикатори за евалуацију утврђених циљева Стратешке процене су изабрани. Они проистичу из општих циљева плана и представљају директан ослонац за идентификацију и мониторинг посебних циљева Стратешке процене. Циљеви и индикатори, рађени за потребе ове Стратешке процене дати су у Табели 1.

Табела 1. Циљеви и индикатори Стратешке процене

Област СПУ	Општи циљеви СПУ	Посебни циљеви СПУ	Индикатори
ВАЗДУХ	Смањити ниво штетних материја у ваздуху	- Смањити емисију штетних материја у ваздух до прописаних вредности	- Емисије честица чађи, сумпордиоксида и азотдиоксида - % употребе електричне енергије, гаса и обновљивих извора енергије
ЗЕМЉИШТЕ	Заштита и одрживо коришћење земљишта	- Повећати степен зеленила - Смањити контаминацију земљишта	- % повећања површина под зеленилом - % контаминираних површина и пренамењених површина

Област СПУ	Општи циљеви СПУ	Посебни циљеви СПУ	Индикатори
ВОДЕ	Заштита и очување квалитета површинских и подземних вода	- Смањити загађење површинских и подземних вода до нивоа на коме не постоји штетан утицај на квалитет - Каналисати отпадне воде - Ублажити негативан утицај отпада на хидролошки режим и квалитет вода	- Промена квалитета површинских и подземних вода као последица реализације планираних активности
СТАНОВНИШТВО, ЉУДСКО ЗДРАВЉЕ И СОЦИО-ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ	Успоравање негативних демографских тенденција, заштита здравља становништва и стварање предуслова за развој подручја	- Очувати насељеност подручја - Унапредити здравље становништва - Повећати запосленост	- % становништва са приступом здравствено исправној води за пиће - % становништва са адекватним системима прикупљања и пречишћавања отпадних вода - % становништва обухваћеног системом прикупљања отпада - % становништва са приступом објектима основне здравствене заштите - % становништва под утицајем буке - минимално потребан % становника за одрживи развој насеља - % запослених и % незапослених
ПРИРОДНЕ ВРЕДНОСТИ	Очување биодиверзитета и геодиверзитета	- Очувати биодиверзитет и геодиверзитет - избећи неповратне губитке	- Број, близина и врста активности које могу утицати на биодиверзитет - % изгубљених врста у односу на регион
ПРИРОДНА И КУЛТУРНА ДОБРА	Заштита, очување и унапређење предела и природних вредности Очувати заштићена културна добра	- Заштитити природна добра - Заштитити културна добра	- Број и значај природних добара који су под утицајем планираних активности - Број и значај културних добара који су под утицајем планираних активности

Табела 2. Ознаке посебних циљева Стратешке процене

Ред. бр.	Циљ СПУ
1.	Смањење нивоа штетних материја у ваздуху
2.	Заштита и одрживо коришћење зеленила
3.	Смањење контаминације земљишта
4.	Заштита и очување квалитета површинских и подземних вода
5.	Успоравање негативних демографских тенденција, заштита здравља становништва и стварање предуслова за развој подручја
6.	Очување биодиверзитета и геодиверзитета
7.	Заштита, очување и унапређење предела и природних вредности
8.	Очување заштићених културних добара

III Процена могућих утицаја на животну средину

Процена могућих утицаја Плана детаљне регулације на животну средину, према Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину, члан 15, садржи следеће елементе:

1. приказ процењених утицаја варијантних решења Плана детаљне регулације повољних са становишта заштите животне средине са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину;
2. поређење варијантних решења и приказ разлога за избор најповољнијег решења;
3. приказ процењених утицаја плана и програма на животну средину са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину;
4. начин на који су при процени утицаја узети у обзир чиниоци животне средине, укључујући податке о: ваздуху, води, земљишту, клими, јонизујућем и нејонизујућем зрачењу, буци и вибрацијама, биљном и животињском свету, становништву, квалитету живота и здрављу људи у насељима, културно-историјској баштини, инфраструктурним, индустријским и другим објектима, или другим створеним вредностима;
5. начин на који су при процени узете у обзир карактеристике утицаја: вероватноћа, интензитет, сложеност/реверзибилност, временска димензија (локација, географска област, број изложених становника, прекогранична природа утицаја, кумулативна и синергијска природа утицаја).

3.1. Разматрана питања и проблеми заштите природе и животне средине у Плану детаљне регулације и образложење разлога за изостављање одређених питања и проблема из поступка Стратешке процене

Критеријуми за одређивање могућих карактеристика значајних утицаја на животну средину планова и доношење Одлуке о изради стратешке процене садржани су у **Прилогу I Закона о Стратешкој процени**. Ови критеријуми заснивају се на: карактеристикама Плана и карактеристикама утицаја.

За доношење Одлуке о изради и обухвату Стратешке процене, уз примену осталих критеријума, посебно је важна идентификација проблема заштите животне средине планског подручја и могућност утицаја решења Плана на: природне ресурсе, ваздух, воду, земљиште, буку, повећање ризика од удеса, становништво, насеља, јавне службе и здравље, шумарство, ловство и риболов, пољопривреду и културно-историјско наслеђе, туристички развој, инфраструктурне и комуналне објекте, развој инфраструктурних коридора и коридора осталих техничких система, управљање чврстим комуналним и осталим типовима отпада и јачање институционалних способности за заштиту животне средине.

На основу процене стања животне средине на подручју Плана детаљне регулације, посебно су разматрана следећа питања:

- заштита природе и природних вредности, заштита и презентација културних вредности и животне средине као приоритетне активности са којима ће бити усклађене све друге активности на подручју Плана;
- развој инфра и супра-структуре;
- заштита и одрживо коришћење земљишта;
- унапређење комуналне опремљености и саобраћајне приступачности насељима.

Извештај о Стратешкој процени може се изјаснити о томе зашто поједина питања из области заштите животне средине нису била меродавна за разматрање. У конкретном случају као таква питања оцењени су:

- а) климатске промене и девастација озонског омотача - с обзиром да садашња и очекивана продукција CO₂ и других гасова са ефектом стаклене баште, или са утицајем на озонски омотач, на планском подручју није меродавна у негативном или позитивном смислу са становишта обавеза које наша земља има у односу на одговарајуће, релевантне међународне споразуме у вези климатских промена и заштите озонског омотача,
- б) јонизујуће и нејонизујуће зрачење - утицај постојећих и планом предвиђених објеката који су извор јонизујућег зрачења није идентификован као значајан на нивоу овог плана и Стратешке процене. Нејонизујуће зрачење није мерено на предметном подручју, али се претпоставља да не превазилази границе дозвољених вредности.

3.2 Приказ варијантних решења Плана детаљне регулације

У поступку израде Плана детаљне регулације нису разматрана варијантна решења различитих планских активности која су од значаја за заштиту животне средине и одрживи развој планског подручја.

3.3 Претходне консултације са заинтересованим органима и организацијама

У поступку израде Плана детаљне регулације и спровођења Стратешке процене обављен је широк круг консултација са заинтересованим и надлежним организацијама и органима, у току којих су прибављени подаци, услови и мишљења већег броја субјеката, од којих су за аспект заштите животне средине од посебног значаја:

1. МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ СЕКТОР ЗА МАТЕРИЈАЛНЕ РЕСУРСЕ УПРАВА ЗА ИНФРАСТРУКТУРУ, БЕОГРАД;
2. РЕПУБЛИКА СРБИЈА МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНАРСТВА, САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРЕ, БЕОГРАД;
3. МИНИСТАРСТВО ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ Сектор за управљање животном средином, Београд;
4. МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА Сектор за ванредне ситуације у Пироту, Организациона јединица Димитровград;
5. ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ, Радна јединица у Нишу, Ниш;
6. ИНФРАСТРУКТУРА ЖЕЛЕЗНИЦЕ СРБИЈЕ А.Д. Београд;
7. ЈП "ЕЛЕКТРОМРЕЖА СРБИЈЕ", ДИРЕКЦИЈА ЗА ПРЕНОС ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ - Погон техника-, Београд;
8. ЈП „СРБИЈАГАС“, Нови Сад;
9. ЈП ТРАНСНАФТА, Београд;
10. "ТЕЛЕНОР" д.о.о. , Нови Београд;
11. "VIP MOBILE" д.о.о. , Нови Београд;
12. "ТЕЛЕКОМ СРБИЈА" А.Д., ДИРЕКЦИЈА ЗА ТЕХНИКУ, СЕКТОР ЗА ФИКСНУ ПРИСТУПНУ МРЕЖУ, Служба за планирање, Ниш;
13. ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ, ЕПС ДИСТРИБУЦИЈА Д.О.О. БЕОГРАД, Огранак Пирот;
14. ЈП КОМУНАЛАЦ, Димитровград;
15. А.Д. "ЈУГОРОСГАЗ", Београд;
16. ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ;
17. МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА, УПРАВА ЦАРИНА, Нови Београд;
18. ЈП "ПУТЕВИ СРБИЈЕ";
19. МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА, УПРАВА ГРАНИЧНЕ ПОЛИЦИЈЕ, Нови Београд.

Сви ови контакти сматрају се релевантним за Стратешку процену.

3.4 Евалуација карактеристика и значаја утицаја стратешких опредељења

Циљ израде стратешке процене утицаја на животну средину је сагледавање могућих негативних утицаја/трендова на квалитет животне средине на подручју Плана детаљне регулације и предвиђање смерница за њихово смањење, односно довођење у прихватљиве оквире не стварајући конфликте у простору и водећи рачуна о капацитету животне средине на посматраном простору. Процена утицаја Плана детаљне регулације, односно планских решења, извршена је у наставку Стратешке процене.

Извршена је евалуација значаја, просторних размера и вероватноће утицаја планских решења на животну средину на територији Плана детаљне регулације. Значај утицаја процењује се у односу на величину утицаја и просторне размере на којима се може остварити утицај.

У *табели 3* Утицаји планских решења према величини промена оцењени су бројевима од -2 до +2, где се знак минус односи на негативне, а знак плус за позитивне промене.

Табела 3. Критеријуми за оцењивање величине утицаја

Величина утицаја	Ознака	Опис
Већи	- 2	У већој мери нарушава животну средину
Мањи	-1	У мањој мери нарушава животну средину
Нема утицаја	0	Нема директног утицаја или нејасан утицај
Позитиван	+1	Мање позитивне промене у животној средини
Повољан	+2	Повољне промене квалитета животне средине

У табели 4 приказани су критеријуми за вредновање просторних размера утицаја.

Табела 4. Критеријуми за вредновање просторних размера утицаја

Значај утицаја	Ознака	Опис
Регионални	Р	Могућ утицај на регионалном нивоу
Општински	О	Могућ утицај на општинском нивоу
Локални	Л	Могућ утицај локалног карактера

У табели 5 приказани су критеријуми за процену вероватноће утицаја.

Табела 5. Скала за процену вероватноће утицаја

Вероватноћа	Ознака	Опис
100%	С	Утицај сигуран
више од 50%	В	Утицај вероватан
мање од 50%	М	Утицај могућ

Додатни критеријуми могу се извести према времену трајања утицаја - привремени-повремени (П) и дуготрајни (Д) ефекти. На основу свих наведених критеријума врши се евалуација значаја идентификованих утицаја за остваривање циљева СПУ.

Табела 6. Планска решења обухваћена проценом утицаја

Сектор	Планска решења
Заштита природних ресурса	Заштита и коришћење пољопривредног и водног земљишта
Инфраструктурни системи	Наставак развоја саобраћајне инфраструктуре и усаглашавање са Уредбом о категоризацији државних путева
	Развој комуналне инфраструктуре
Заштита животне средине	Унапређење животне средине
Становништво и мрежа насеља	Мере за успоравање негативних демографских тенденција
Привредне делатности	Покретање привредних активности и предузетништва ради дугорочног привредног развоја

У табели 6 извршен је избор планских решења која су укључена у процес мултикритеријумске евалуације (табела 7, 8, 9, 10) и на основу кога се идентификују стратешки значајни утицаји планских решења у односу на циљеве Стратешке процене (Табела 11).

Ред. бр.	Циљ СПУ
1.	Смањење нивоа штетних материја у ваздуху
2.	Заштита и одрживо коришћење зеленила
3.	Смањење контаминације земљишта
4.	Заштита и очување квалитета површинских и подземних вода
5.	Успоравање негативних демографских тенденција, заштита здравља становништва и стварање предуслова за развој подручја
6.	Очување биодиверзитета и геодиверзитета
7.	Заштита, очување и унапређење предела и природних вредности
8.	Очување заштићених културних добара

Табела 7. *Процена величине утицаја Плана детаљне регулације на животну средину*

Планска решења	Циљеви СПУ							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Заштита и коришћење пољопривредног и водног земљишта	+1	+2	+2	0	+1	+2	+2	0
Наставак развоја саобраћајне инфраструктуре и усаглашавање са Уредбом о категоризацији државних путева	-1	-1	-1	0	-1	-1	-1	0
Развој комуналне инфраструктуре	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	0
Унапређење животне средине	+1	+2	+2	+2	+1	+1	+1	0
Мере за успоравање негативних демографских тенденција	0	0	0	0	+2	0	0	0
Покретање привредних активности и предузетништва ради дугорочног привредног развоја	-1	+2	+2	0	+2	0	+2	+2

* - критеријуми према табели 3.

Табела 8. *Процена просторних размера утицаја Плана детаљне регулације на животну средину*

Планска решења	Циљеви СПУ							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Заштита и коришћење пољопривредног и водног земљишта	Л	Л	Л		Л	Л	Л	
Наставак развоја саобраћајне инфраструктуре и усаглашавање са Уредбом о категоризацији државних путева	Л	Л	Л		Л	Л	Л	
Развој комуналне инфраструктуре	Л	Л	Л	О	Л	Л	Л	
Унапређење животне средине	Л	Л	Л	О	Л	Р	Р	
Мере за успоравање негативних демографских тенденција					О			
Покретање привредних активности и предузетништва ради дугорочног привредног развоја	Л	О	О		О		Р	О

* - критеријуми према табели 4.

Табела 9. *Процена вероватноће утицаја Плана детаљне регулације на животну средину*

Планска решења	Циљеви СПУ							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Заштита и коришћење пољопривредног и водног земљишта	М	С	М		М	В	В	
Наставак развоја саобраћајне инфраструктуре и усаглашавање са Уредбом о категоризацији државних путева	М	М	М		М	М	М	
Развој комуналне инфраструктуре	М	М	М	М	М	М	М	
Унапређење животне средине	М	М	М	М	М	М	М	
Мере за успоравање негативних демографских тенденција					С			
Покретање привредних активности и предузетништва ради дугорочног привредног развоја	В	М	М		М		М	М

* - критеријуми према табели 5.

Табела 10. *Процена времена трајања утицаја Плана детаљне регулације на животну средину*

Планска решења	Циљеви СПУ							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Заштита и коришћење пољопривредног и водног земљишта	Д	Д	Д		Д	Д	Д	
Наставак развоја саобраћајне инфраструктуре и усаглашавање са Уредбом о категоризацији државних путева	П	П	П		П	П	П	
Развој комуналне инфраструктуре	Д	Д	Д	Д	Д	Д	Д	
Унапређење животне средине	Д	Д	Д	Д	Д	Д	Д	
Мере за успоравање негативних демографских тенденција					Д			
Покретање привредних активности и предузетништва ради дугорочног привредног развоја	Д	Д	Д		Д		Д	Д

Табела 11. Збирни утицаји Плана детаљне регулације на животну средину са образложењем утицаја

Планска решења	Ранг утицаја у односу на циљеве СПУ								Образложење утицаја
	1	2	3	4	5	6	7	8	
Заштита и коришћење пољопривредног и водног земљишта	+2/Л М/Д	+1/Л М/Д	+1/Л М/Д	/	+1/Л М/Д	+2/Л В/Д	2/Л В/Д	/	Наведено планско решење има вероватан дуготрајан позитиван утицај на квалитет ваздуха планског подручја, здравље становништва, биодиверзитет и на очување природних вредности, заштитног зеленила на планском подручју
Наставак развоја саобраћајне инфраструктуре и усаглашавање са Уредбом о категоризацији државних путева	-1/Л М/П	-1/Л М/П	-1/Л М/П	/	-1/Л М/П	-1/Л М/П	-1/Л М/П	/	Могући су мањи привремено-повремени негативни утицаји локалног карактера, пре свега на квалитет ваздуха, земљишта, очување био и гео-диверзитета и заштиту, очување и унапређење предела и природних вредности
Развој комуналне инфраструктуре	+1/Л М/Д	+1/Л М/Д	+1/Л М/Д	+1/О М/Д	+1/Л М/Д	+1/Л М/Д	+1/Л М/Д	/	Очекују се позитивни утицаји на заштиту вода, земљишта, природних вредности и биодиверзитета планског подручја. Утицаји су локалног карактера, али од посебног значаја за заштиту животне средине планског подручја
Унапређење животне средине	+2/Л М/Д	+1/Л М/Д	+2/Л М/Д	+2/О М/Д	+1/Л М/Д	+1/Р М/Д	+1/Р М/Д	/	Превентивна заштита планског подручја конципирана у овом планском решењу допринеће позитивним утицајима на готово све циљеве Стратешке процене
Мере за успоравање негативних демографских тенденција	/	/	/	/	+2/О С/Д	/	/	/	Успоравање негативних демографских тенденција, имаће директан позитиван утицај на обнову становништва, заштиту здравља становништва и стварање предуслова за развој подручја
Покретање привредних активности и предузетништва ради дугорочног привредног развоја	+2/О М/Д	-1/Л В/Д	+2/О М/Д	/	+2/О М/Д	/	+2/Р М/Д	+2/О М/Д	Вероватни су негативни утицаји на квалитет ваздуха на локалном нивоу и могући позитивни дуготрајни утицаји на заштиту земљишта, очување природних вредности и културних добара

3.5 Кумулативни и синергетски ефекти

У складу са Законом о стратешкој процени (Члан 15) стратешка процена треба да обухвати и процену кумулативних и синергетских ефеката. Значајни ефекти могу настати као резултат интеракције између бројних мањих утицаја постојећих објеката и активности и различитих планираних активности у подручју Плана детаљне регулације.

Кумулативни ефекти настају када појединачна секторска решења немају значајан утицај, а неколико индивидуалних ефеката заједно могу да имају значајан ефекат.

Синергетски ефекти настају у интеракцији –синергији појединачних утицаја који производе укупни ефекат који је већи од простог збира појединачних утицаја.

Предметном Стратешком проценом нису идентификовани значајни кумулативни ни синергетски утицаји који могу настати у интеракцији планираних и постојећих активности на подручју Плана детаљне регулације.

3.6 Опис мера за предупређење и смањење негативних и повећање позитивних утицаја на животну средину

Заштита животне средине на подручју Плана, заснована је на концепту одрживог развоја, усклађивању коришћења простора са могућностима и ограничењима природних и створених вредности (установљени режими и мере заштите) и са потребама економског развоја, полазећи од начела превенције и спречавања загађивања животне средине и начела интегралности. То значи обавезно укључивање услова заштите животне средине у све планове, односно програме, као и све предвиђене активности и садржаје на подручју.

Систем заштите животне средине чине мере, услови и инструменти за:

- одрживо управљање, очување природне равнотеже, целовитости, разноврсности и квалитета природних вредности и услова за опстанак свих живих бића;
- спречавање, контролу, смањивање и санацију свих облика загађивања животне средине (Чл. 2., ст. 1. и 2. Закона о заштити животне средине).

Применом мера заштите животне средине, ефекти негативних тенденција идентификованих у простору кориговаће се у правцу побољшања квалитета појединих елемената животне средине, а применом свих расположивих инструмената спречиће се њихово ширење ван утврђеног планског оквира.

Применом мера заштите животне средине, ефекти негативних тенденција идентификованих у простору кориговаће се у правцу побољшања квалитета појединих елемената животне средине, а применом свих расположивих инструмената спречиће се њихово ширење ван утврђеног планског оквира.

У складу са Законом о заштити животне средине ("Сл. Гласник РС" бр. 135/04, 36/09, 72/09-др.закон, 43/11-одлуке УС, 14/16, 76/18, 95/18-др.закон и 95/2018-др), у циљу заштите природе и животне средине, планским решењима у поступку израде Плана утврђују се мере и услови заштите животне средине које се односе на:

Заштиту земљишта

- обезбеђивање заштите земљишта од нерационалног коришћења за потребе изградње планираних садржаја,
- санацију и рекултивацију деградираних површина (сметлишта, запуштених простора, простора на којима је нелегално одлаган отпад и сл),
- преиспитивање постојећег концепта управљања комуналним и осталим отпадом и исти усагласити са важећом законском регулативом из ове области и Националном стратегијом управљања отпадом.

Заштиту и побољшање квалитета ваздуха

- очување и унапређење зеленила и зелених површина у обухвату Плана,
- обезбеђивање заштите насеља и планираних садржаја од емисије загађујућих материја заштитним зеленим појасима формираним од више аутохтоних биљних врста,
- подизање дрвореда дуж инфраструктурних саобраћајних коридора,

- за све објекте из којих се емитују загађујуће материје, планирање одговарајућих техничких и технолошких решења, којима се обезбеђује да емисија загађујућих материја у ваздух задовољава прописане граничне вредности дефинисане Уредбом о граничним вредностима емисије загађујућих материја у ваздух ("Службени гласник РС", број 71/10 и 6/11),
- изналажење могућности проширења програма мониторинга и по потреби успостављање нових мерних станица и места ради добијања свеобухватне/тачне слике о квалитету ваздуха у обухвату Плана.

Очување и побољшање квалитета воде

- санација и уклањање свих нелегалних излива отпадних вода;
- поштовање прописаног режима заштите подземних и површинских изворишта водоснабдевања и предвиђање свих неопходних мера заштите вода и земљишта од загађивања у редовним и акцидентним ситуацијама;
- приоритетну изградњу канализационих система за прикупљање и одвођење отпадних вода, а нарочито на просторима предвиђеним за инфраструктурно уређење и изградњу угоститељских садржаја, као и на простору са високим нивоима подземних вода;
- изградњу објеката/постројења за пречишћавање отпадних вода, за све објекте из којих се испуштају загађене отпадне воде, пре испуштања у канализацију употребљених вода или други рецепијент, у циљу заштите околног земљишта, подземних и површинских вода, у складу са законском регулативом;
- изградњу свих саобраћајних и манипулативних површина од водонепропусних материјала отпорних на нафту и нафтне деривате и са ивичњацима којима се спречава одливање воде на околно земљиште приликом њиховог одржавања или падавина;
- обезбеђивање контролисаног прихвата зауљених атмосферских вода са платоа, саобраћајница и паркинг простора и обезбеђење њиховог третмана у сепаратору уља и масти пре упуштања у градску канализацију за употребљене воде или други рецепијент у складу са законском регулативом;
- пречишћавање отпадних вода које настају редовним радом, одржавањем и чишћењем простора угоститељских објеката у којима се врши припрема намирница (кухиње, ресторани и сл.) - третирање истих на таложницима и сепараторима уља и масти пре испуштања у градску канализацију за употребљене воде или други рецепијент у складу са законском регулативом;
- евидентирање и уклањање свих нелегалних и несанитарних депонија у обухвату Плана.

Управљање отпадом

Управљање отпадом обезбедиће се:

- изградњом канализационог система, и
- санитарним привременим одлагањем чврстог отпада.

За прикупљање отпада у обухвату Плана користиће се контејнери, канте, корпе и сл. Чврсти отпад сакупља се у адекватном простору унутар комплекса, са директним приступом на јавну површину. Уколико се планирају отворени платои, судове поставити на ограђеним бетонираним или асвалтираним водонепропусним платоима, визуелно скриваним зеленилом или на други начин, са падом мах 2,0% без степеника, ради могућег гурања. За депоновање отпада неорганског порекла (папир, картонска амбалажа и сл), ради омогућења рециклаже користити судове од 5m³, у складу са нормативима.

Технологија евакуације комуналног отпада, заснива се на примени судова – контејнера запремине 1100 литара - габаритних димензија 1,37x1,45x1,70m. Евакуација отпада врши се у складу са условима надлежног комуналног предузећа. Унутар комплекса, у непосредној близини објеката и простора за које се процењује да ће бити значајни генератори отпада, као и дуж главних комуникација, обавезно је постављање корпи и канти за смеће. Просторије за смеће - смећаре, граде се као засебне, затворене просторије, без прозора, са вештачким осветљењем, једним точећим местом са славином и холендером, Гајгер-сливником и решетком у поду, ради одржавања хигијене просторије. Потребно је обезбедити директан и несметан приступ.

Уколико годишња продукција отпада у комплексу износи више од 100 тона неопасног отпада или више од 200 kg опасног отпада, према члану 26. Закона о управљању отпадом ("Сл. Гласник РС", бр. 36/09, 88/10, 14/16 и 95/18-др.закон), произвођач отпада дужан је да сачини План управљања отпадом и организује његово спровођење. Приликом изградње објеката планира се примена технолошких решења која ће бити заснована на принципима чистих технологија, и примена еколошких материјала високих стандарда у погледу енергетске ефикасности објекта.

На подручју Плана не дозвољава се складиштење, претовар и транспорт опасних и штетних материја. Не дозвољава се изградња објеката за обављање делатности које би могле угрозити квалитет животне средине. Приликом извођења радова, грађевински и комунални отпад (шут, земљу и слично) привремено депоновати на унапред предвиђене локације уз одговарајућу заштиту, а неискоришћени материјал евакуисати на локацију коју одреди надлежна комунална служба.

Заштита заштићених природних и културних добара

У обухвату Плана нема заштићених природних вредности. Уколико се наиђе на геолошка и палеонтолошка документа (фосили, минерали, кристали и др.) која би могла представљати заштићену природну вредност, у складу са чл. 99 Закона о заштити природе ("Сл.гласник РС", бр. 36/09, 88/10, 91/10 – испр., 14/16 и 95/18 – др.закон), налазач је дужан да о налазу обавести министарство надлежно за послове заштите животне средине у року од осам дана од дана проналаaska, и предузме мере заштите од уништења, оштећивања или крађе до доласка овлашћеног лица.

У обухвату Плана нема евидентираних и проглашених непокретних културних добара, ни регистрованих археолошких локалитета. Ово је превасходно због недовољне истражености простора.

Ако се приликом извођења земљаних радова наиђе на археолошке објекте и предмете, инвеститор је дужан да обавести надлежан Завод за заштиту споменика културе Ниш, без одлагања обустави радове, предузме мере да се налаз не уништи, не оштети, да се сачува на месту и положају на коме је откривен и обезбеди финансијска средства за археолошка истраживања (чл. 109. и 110. Закона о културним добрима, ("Сл.гласник РС", бр. 71/94, 52/11 – др.закони и 99/11 – др.закон) и за конзервацију непокретних и покретних археолошких објеката на које се у току радова наиђе и њихову презентацију. За објекте за које се утврди заштита, у свему ће се примењивати одредбе Закона о културним добрима. Уколико у року од три године од дана доношења Плана, не буду проглашени културним добрима, и за њих ће важити решења и правила изградње дефинисана овим Планом, без услова и сагласности надлежног Завода за заштиту споменика културе Ниш.

Смањење комуналне буке

Смањење буке, вибрација и нејонизујућег зрачења врши се подизањем појасева заштитног зеленила и техничких баријера за заштиту од буке на најугроженијим локацијама (дуж аутопута), применом прописаних дозвољених нивоа буке у изграђеним подручјима насеља, као и применом прописаних мера заштите од нејонизујућег зрачења (далеководи и трафо станице).

Поред зеленила један од начина за смањење нивоа буке је изградња вертикалних заштитних зидова (баријера). Вертикални зидови представљају грађевинске конструкције од разног материјала (армирани бетон, бетон, опека, камен, дрво, алуминијум, стакло, пластика и др.), налазе се у профилу саобраћајнице у виду вертикалне препреке и заштиту од буке врше рефлексијом и апсорпцијом звучних таласа. Њихова примена долази до изражаја у условима ограниченог простора. У зависности од положаја објекта кога треба заштитити од буке у односу на саобраћајницу, разликујемо више типова вертикалних заштитних зидова: рефлектирајући, апсорбујући и високо апсорбујући. Као заштита од саобраћајне буке, најуспешнији резултати се постижу високоапсорпционим оградама које се најчешће израђују као сендвич од перфорираног метала или дрвета. Као пунило примењује се материјал који има високу апсорпцију звука. Слабљење баријере зависи од карактеристика материјала, димензија и облика баријере. Основни принцип при пројектовању баријере, је да висина баријере мора бити барем толика да спречи оптичку видљивост извора буке и угроженог места. Слабљење које се у тим условима постиже износи 5 dB. Свако, даље повећање баријере од једног метра доприноси повећању слабљења од

1.5 dB. Ширина баријере треба да буде осам пута већа од растојања угроженог места до баријере. Заштита од буке и вибрација обезбедиће се: планским озелењавањем и хортикуларним уређењем дела према аутопуту и железници, уз комбинацију са другим видовима заштите; применом мера, норматива и прописа у пројектовању објеката за спречавање буке и вибрација.

Заштита од нејонизујућих зрачења у нискофреквентном подручју

- одређивање могућих садржаја, намене објеката и њиховог положаја на парцели у зони заштите далековода, узимајући у обзир негативни утицај електромагнетног поља далековода на здравље људи и околину, односно дефинисане заштитне зоне,
- забрану изградње у зони заштите далековода, објеката намењених обављању делатности које подразумевају дужи боравак људи,
- подземно постављање/каблирање далековода 35 kV, 110 kV и 220 kV, у деловима у којима њихова траса пролази кроз зоне јавне намене,
- планирање, пројектовање и изградња нових трафостаница у складу са важећим нормама и стандардима прописаним за ту врсту објеката, уз предузимање одговарајућих техничких и оперативних мера чиме се обезбеђује да нивои излагања становништва нејонизујућим зрачењима, након изградње трафостаница, не прелазе референтне граничне нивое излагања електричним, магнетским и електромагнетским пољима, у складу са Правилником о границама излагања нејонизујућим зрачењима („Службени гласник РС“, број 104/09),
- обезбеђивање одговарајуће заштите земљишта и подземних вода постављањем непропусне танкване за прихват опасних материја из трансформатора трафостанице, запремине довољне да прихвати укупну количину трнсформаторског уља садржаног у трансформатору и не планирати уградњу трансформатора који садржи полихлороване бифениле (PCB).

Заштита од нејонизујућих зрачења – смањење штетног утицаја нејонизујућих зрачења на животну средину и здравље људи, препоручује се кроз мере и услове заштите животне средине којих треба да се придржавају оператери мобилне телефоније, ради ефикаснијег планирања и изградње мобилне телекомуникационе мреже (нових извора нејонизујућих зрачења у високофреквентном подручју – радио базних станица - уколико се јави потреба за њиховом изградњом):

- обавезно спровођење поступка процене утицаја пројекта на животну средину за сваку базну станицу,
- планирање локација за постављање базних станица, које ће у складу са техничким решењем за сваку базну станицу, омогућити изложеност мањег броја грађана, нижим нивоима електромагнетног зрачења,
- поштовати правила грађења мобилне телекомуникационе мреже:
 - избегавати постављања уређаја и припадајућег антенског система базних станица мобилне телефоније на објектима: здравствених установа и простора дечијих игралишта,
 - минимална удаљеност базних станица мобилне телефоније од објеката здравствених установа, дечјих вртића, школа и простора дечјих игралишта, односно ивице парцеле ових објеката не треба бити мања од 100m,
- постављање антенски система базних станица мобилне телефоније, у зонама повећане осетљивости, на објектима и на антенским стубовима само под условом да:
 - висинска разлика између базе антене и тла износи најмање 20m,
 - удаљеност антенског система базне станице и стамбеног објекта у окружењу, у зони главног снопа зрачења антене, износи најмање 30m,
 - удаљеност антенског система базне станице и стамбеног објекта у окружењу може бити мања од 30 m, у случају када је висинска разлика између базе антене и кровне површине објекта у окружењу најмање 10m,
- при избору локације за постављање антенских система базних станица мобилне телефоније узети у обзир следеће:

- могућност постављања антенских система на постојећим антенским стубовима других оператера, грађевинама попут димњака топлана, водоторњева, стубова са рефлекторима, телевизијских стубова и сл,
- неопходност поштовања постојећих природних обележја локација и пејзажа, избегавати просторе излетишта, заштићена природна добра, заштићене културно-историјске целине, парковске површине и сл,
- избор дизајна и боје антенских система у односу на објекат или окружење на ком се врши његова инсталација, те потребу/неопходност маскирања базне станице.
- антенски системи не могу бити постављани на кровним терасама ако на тим етажама постоје просторије у којима људи бораве дуже од 2 сата,

изналажење могућности проширења програма мониторинга и успостављање нових мерних места ради добијања свеобухватне /тачне слике нивоа нејонизујућих зрачења у високофреквентном опсегу пореклом од ових система ради утврђивања утицаја на становништво и животну средину.

Подстицање енергетске ефикасности

- примену модела континуираног и системског управљања енергијом, стратешког планирања енергетике и одрживог управљања енергетским ресурсима на локалном нивоу, подстицање одрживог и енергетски ефикасног планирања и изградње у пословном и јавном сектору, а што доприноси смањењу потрошње енергената и ресурса, односно смањењу емисије штетних гасова у атмосфери,
- успостављање енергетске ефикасности у објектима,
- обезбеђивање ефикасног коришћења енергије, узимајући у обзир микроклиматске услове локације, намену, положај и оријентацију објекта, као и могућност коришћења обновљивих извора енергије.

Грађевински радови, који обухватају инфраструктурно уређење и изградњу планираних садржаја

- предузимање мера које обезбеђују заштиту и рационално коришћење земљишта, површинских и подземних вода, управљање насталим отпадом у складу са законском регулативом и санацију земљишта у случају изливања уља и горива током рада грађевинских машина и механизације,
- дефинисање локација паркинга, путева за тешку механизацију, позајмишта и складишта грађевинског и материјала из ископа,
- свођење на најмању могућу меру уништавање вегетације,
- дефинисање обавезе извођача радова да одмах прекине радове и обавести надлежну организацију за заштиту споменика културе, ако се у току извођења грађевинских и других радова наиђе на археолошка налазишта или археолошке предмете и
- дефинисање обавезе извођача радова да одмах обавести надлежну организацију за заштиту природе, уколико се у току извођења радова наиђе на природно добро које је геолошко-палеонтолошког типа и минеролошко-петрографског порекла, за које се претпоставља да има својство природног споменика.

Дефинисање обавезе инвеститора да се, при изградњи, односно реконструкције или уклањања објеката, наведених у Листи I и Листи II Уредбе о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр.114/08), обрати надлежном органу за заштиту животне средине, ради спровођења процедуре процене утицаја на животну средину, у складу са одредбама Закона о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр. 135/04 и 36/09). Проценом утицаја биће извршена анализа могућих значајних утицаја сваког појединачног пројекта на животну средину, која обухвата квалитативни и квантитативни приказ могућих промена у животној средини за време извођења пројекта, редовног рада и за случај удеса, као и процену да ли су промене привременог или трајног карактера и биће дефинисане мере за спречавање, смањење и отклањање сваког значајнијег штетног утицаја на животну, мере које ће се предузети за уређење простора, техничко-технолошке, санитарно-хигијенске, биолошке, организационе, правне, економске и друге мере.

Мере заштите од пожара

Ради заштите од пожара и експлозија објекти морају бити реализовани према одговарајућим техничким противпожарним прописима, стандардима и нормативима:

- Објекти морају бити изведени у складу са Законом о заштити од пожара ("Сл.гласник РС", бр. 111/09, 20/15, 87/18, 87/18 – и др. закони);
- Објекти морају бити изведени у складу са Законом о експлозивним материјама, запаљивим течностима и гасовима ("Сл.гласник РС", бр. 44/77, 45/84 и 18/89 и "Сл.гласник РС", бр. 53/93, 67/93, 48/94, 101/05 – др. закон и 54/15 – др. закон);
- Објекти морају бити изведени у складу са Законом о запаљивим и горивим течностима и запаљивим гасовима ("Сл.гласник РС", бр. 54/15);
- Главни пројекат заштите од пожара и пројекти посебних система заштите од пожара морају бити израђени од стране правних лица која имају овлашћење Министарства унутрашњих послова за бављење пословима израде главног пројекта заштите од пожара и пројектата посебних система заштите од пожара, а пројектанти личне лиценце, а у складу са чл.32 и чл.38. Законом о заштити од пожара ("Сл.гласник РС", бр. 111/09, 20/15, 87/18, 87/18 – и др. закони);
- Главни пројекат заштите од пожара и пројекти посебних система заштите од пожара морају имати садржај и форму у складу са Законом о заштити од пожара ("Сл.гласник РС", бр. 111/09, 20/15, 87/18, 87/18 – и др. закони) и Правилником о полагању стручног испита у условима за добијање лиценце и овлашћења за израду главног пројекта заштите од пожара и посебних система и мера заштите од пожара ("Сл.гласник РС", бр. 21/12 и 87/13);
- Објектима мора бити обезбеђен приступни пут за ватрогасна возила у складу са Правилником о техничким нормативима за приступне путеве, окретнице и уређење платоа за ватрогасна возила у близини објекта повећаног ризика од пожара ("Сл.лист СРЈ", бр. 8/95);
- Уколико је кота последње етаже на којој бораве људи већа од 30m у односу на коту приступне саобраћајнице, са које је могућа интервенција ватрогасног возила уз коришћење аутомеханичарских лестава, применити одредбе Правилника о техничким нормативима за заштиту високих објеката од пожара ("Сл.гласник РС", бр. 80/15, 67/17 и 103/18);
- Предвидети хидрантску мрежу, сходно Правилнику о техничким нормативима за инсталације хидрантске мреже за гашење пожара ("Сл.лист РС", бр. 3/18);
- Објекти морају бити реализовани у складу са Правилником о техничким нормативима за електричне инсталације ниског напона ("Сл.лист СФРЈ", бр. 53/88 и 54/88 и "Сл.лист СРЈ", бр. 28/95) и Правилником о техничким нормативима за заштиту објеката од атмосферског пражњења ("Сл.лист СРЈ", бр. 11/96);
- Уколико се планира изградња електроенергетских објеката и постројења, исти морају бити реализовани у складу са Правилником о техничким нормативима за заштиту електроенергетских постројења и уређаја од пожара ("Сл.лист СФРЈ", бр.74/90), Правилником о техничким нормативима за заштиту нисконапонских мрежа и припадајућих трафостаница ("Сл.лист СФРЈ", бр. 13/78) и Правилником о изменама и допунама техничких норматива за заштиту нисконапонских мрежа и припадајућих трафостаница ("Сл.лист СФРЈ", бр. 37/95);
- Објекти морају бити реализовани у складу са Правилником о техничким нормативима за изградњу нисконапонских надземних водова ("Сл.лист СФРЈ", бр. 06/92) и Правилником о техничким нормативима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона од 1kV до 400kV ("Сл.лист СФРЈ", бр. 65/88 и "Сл.лист СРЈ", бр. 18/92);
- Објекти морају бити реализовани у складу са Правилником о техничким захтевима безбедности од пожара спољних зидова зграда ("Сл.гласник РС", бр. 59/16, 36/17 и 6/19);
- Објекти морају бити реализовани у складу са Правилником о безбедности лифтова ("Сл.лист РС", бр. 15/17);

- Системе вентилације и климатизације предвидети у складу са Правилником о техничким нормативима за системе вентилације или климатизацију ("Сл.лист СФРЈ", бр.38/89 и "Сл.лист РС", бр.118/14);
- Објекти морају бити реализовани у складу са Правилником о техничким нормативима за системе за одвођење дима и топлоте насталих у пожару ("Сл.лист СФРЈ", бр. 45/83) и СРПС ЕН 1366, СРПС ЕН 12101 и др.;
- Реализовати изградњу објеката у складу са Правилником о техничким нормативима за стабилну инсталацију за дојаву пожара ("Сл.лист СРЈ", бр.87/93) и СРПС ЕН 54 и др.;
- Уколико се предвиђа уградња стабилне инсталације за гашење пожара исту предвидети у складу са одговарајућим стандардима и прописима (СРПС ЕН 12845, СРПС ЕН 12259, СРПС ЦЕН/ТС 14816, СРПС ЦЕН/ТС 15176 и др.);
- Применити одредбе Правилника о техничким нормативима за заштиту складишта од пожара и експлозија ("Сл.лист СФРЈ", бр.24/87);
- Обезбедити потребну отпорност на пожар конструкције објекта (зидова, међуспратне таванице, челичних елемената...), сходно СРПС У.Ј1 240;
- Предвидети поделу објеката у пожарне сегменте и секторе, поједине просторије посебно пожарно издвојити (технички блок, вентилационе коморе, електроенергетски блок, машинске просторије лифта, посебне специфичне просторије, просторије са стабилним инсталацијама за гашење пожара, магацине, администрацију и сл.);
- Реализовати објекте у складу са техничким препорукама СРПС ТП 21:2003 Техничке препоруке за грађевинске техничке мере заштите од пожара стамбених, пословних и јавних зграда и СРПС ТП 19 Техничка препорука за заштиту од пожара индустријских објеката;
- Предвидети употребу материјала и опреме за коју се могу обезбедити извештаји и атестна документација домаћих акредитованих лабораторија и овлашћених институција за издавање атеста, или за коју је могуће признати иностране исправе и знакове усаглашености сходно Уредби о начину признавања иностраних исправа и знакова усаглашености ("Сл.гласник СРС", бр.98/09, 110/16);
- Применити одредбе Правилника о техничким нормативима за пројектовање и извођење завршних радова у грађевинарству ("Сл.лист СФРЈ", бр.21/90);
- Обезбедити сигурну евакуацију употребом негоривих материјала (СРПС У.Ј1.050) у обради ентеријера и конструкцијом одговарајуће отпорности на пожар, постављањем врата са одговарајућим смером и начином отварања;
- Гараже реализовати у складу са Правилником о техничким захтевима за заштиту гаража за путничке аутомобиле од пожара и експлозије ("Сл.лист СЦГ", бр.31/05);
- Уколико се предвиђа гасификација комплекса, реализовати објекте у складу са Правилником о техничким нормативима за пројектовање, грађење, погон и одржавање гасних котларница ("Сл.лист СФРЈ", бр. 10/90 и 52/90), уз предходно прибављање услова (локације) за безбедно постављање у погледу мера заштите од пожара и експлозија за трасу гасовода и место мерно регулационе станице од стране Управе за ванредне ситуације, сходно чл. 6. и 7. Закона о запаљивим и горивим течностима и запаљивим гасовима ("Сл.гласник РС", бр.54/15), Правилником о условима несметан и безбедан транспорт природног гаса гасоводима притиска од 16 бара ("Сл.гласник РС", бр. 37/13, 87/15), Правилником о условима за несметану и безбедну дистрибуцију природног гаса гасоводима притиска до 16 бара ("Сл.гласник РС", бр.86/15) и Правилником о техничким нормативима за унутрашње гасне инсталације ("Сл. лист СРЈ", бр. 20/92 и 33/92);
- Применити одредбе Правилника о техничким нормативима за аутоматско затварање врата или клапни отпорних на пожар ("Сл.лист СФРЈ", бр.35/80);
- Применити одредбе Правилника о техничким нормативима за стабилне инсталације за детекцију експлозивних гасова и пара ("Сл.лист СРЈ", бр.24/93);
- Применити одредбе Правилника о техничким нормативима за стабилне уређаје за гашење пожара угљендиоксидом ("Сл.лист СФРЈ", бр.44/83 и 31/89);
- Применити одредбе Правилника о техничким нормативима уређаје у којима се наносе и суше премазна средства ("Сл.лист СФРЈ", бр.57/85);

- Применити одредбе Уредбу о заштити од пожара при извођењу заваривања, резања и лемљења ("Сл.лист РС", бр.50/79);
- Уколико се предвиђа фазна изградња објеката обезбедити да свака фаза представља економско-техничку целину и може се самостално користити.

Заштита здравља се обезбеђује:

- смањењем емисије загађујућих материја и изложености њиховом штетном дејству;
- заштитом и унапређењем постојећих заштитних "зелених појасева";
- смањењем емисије загађујућих материја у ваздуху подизањем заштитних "зелених појасева" уз саобраћајнице и нове објекте.

IV Смернице за израду стратешких процена на нижим хијерархијским нивоима и процене утицаја пројеката на животну средину

Чланом 5. став 1. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр. 135/04 и 88/10) прописана је обавеза израде стратешке процене утицаја на животну средину за просторне планове. На локалном нивоу, за планове мањих просторних обима одлуку о стратешкој процени доноси орган надлежан за припрему плана ако постоји могућност појаве значајних утицаја, што се утврђује према критеријумима датим у Прилогу 1. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину.

Стратешком проценом Плана детаљне регулације Услужног центра "Димитровград-Градина" обухваћени су утицаји на животну средину и припремљене мере и решења заштите животне средине. Извештајем о стратешкој процени утицаја на животну средину утврђује се следећа обавеза израде стратешких процена утицаја за урбанистичке планове:

1. Планови детаљне регулације - не приступа се изради стратешке процене, имајући у виду околност да се ови планови раде за објекте за које је прописана израда процене утицаја на животну средину (Закон о процени утицаја на животну средину, "Службени гласник РС", број 135/04 и 36/09, Уредба о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину, "Службени гласник РС", број 114/08), а за поједине врсте објеката и постројења и издавање интегрисане еколошке дозволе (Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине, "Службени гласник РС", број 135/04 и 25/15, Уредба о врстама активности и постројења за које се издаје интегрисана дозвола, "Службени гласник РС", број 84/05). Приступање изради стратешке процене за ове урбанистичке планове била би сувишна и представљала би дуплирање документације, јер се за објекте који су овим плановима обухваћени ради процена утицаја на животну средину односно прибавља интегрисана еколошка дозвола.

V Програм праћења стања животне средине у току спровођења Плана

Успостављање ефикасног мониторинга предуслов је остваривања циљева Плана детаљне регулације у области заштите природе и животне средине, односно циљева Стратешке процене и представља један од основних приоритета имплементације Плана. Према Закону о заштити животне средине, Влада доноси програм мониторинга на основу посебних закона за период од две године за територију Републике Србије, а јединица локалне самоуправе, односно општина, доноси програм праћења стања животне средине на својој територији, који мора бити усклађен са претходно наведеним програмом Владе. Међутим, наведени програми нису још увек реализовани.

Законом о Стратешкој процени утврђена је обавеза дефинисања програма праћења стања животне средине у току спровођења плана или програма за који се Стратешка процена ради. Законом је прописан и садржај програма мониторинга који, нарочито, садржи: 1) опис циљева плана и програма; 2) индикаторе за праћење стања животне средине; 3) права и обавезе надлежних органа; 4) поступање у случају појаве неочекиваних негативних утицаја; 5) друге елементе у зависности од врсте и обима плана и програма. При томе, дата је могућност да овај програм може бити саставни део постојећег програма мониторинга који обезбеђује орган надлежан за заштиту животне средине. Такође, мониторинг би требало да обезбеди информације о квалитету постојећег извештаја које се могу користити за израду будућег извештаја о стању квалитета животне средине.

Кључни плански циљ је обезбеђење просторних услова за одрживи развој подручја, са његовим туристичким, хидролошким и стратешким функцијама. Одрживи развој огледа се у обезбеђењу трајне и интегрисане заштите природних вредности, њиховом одрживом коришћењу за едукацију и научна истраживања, презентацију јавности и комплементарне активности, обезбеђењу трајне и интегрисане заштите објеката од значаја, њихово саобраћајно и инфраструктурно уређење и опремање, развој и модернизација саобраћајне инфраструктуре. Општи и посебни циљеви, главна планска решења и њихов могући утицај на животну средину, детаљно су разрађени и предочени у претходним поглављима овог Извештаја. Циљеви Стратешке процене, који су повезани са циљевима Плана идентификовани су у поглављу I овог Извештаја. На истом месту утврђени су и индикатори, који представљају репер и ослонац за евалуацију утицаја и промена. Поједини индикатори нису могли бити квантитативно проверени, те је процена у обзир узимала квалитативно вредновање појединих параметара животне средине. Кључне области мониторинга су природне вредности (биодиверзитет, геонаслеђе, предео, шуме), ваздух, вода, земљиште и бука.

Систем мониторинга узима у обзир два извора информација и то:

- податке о стању животне средине, који су прибављени у поступку израде и реализације различитих пројеката на подручју Плана (водоснабдевања, канализације, саобраћаја, енергетске и саобраћајне инфраструктуре, туристичке супраструктуре, комуналне инфраструктуре, заштите, санације и унапређења биодиверзитета, предела, зеленила, и др.) и подацима добијеним од стране надлежних институција;¹
- подацима заснованим на прописима и утврђеним различитим програмима *редовног мониторинга* животне средине на републичком и/или локалном нивоу.

На подручју Плана не врши се систематски мониторинг животне средине, тако да се оцена већине елемената и показатеља стања животне средине изводи посредно, на основу података о објектима и активностима који могу бити извор загађења ваздуха и земљишта, односно који могу генерисати буку, отпад и зрачење.

5.1 Мониторинг систем за контролу квалитета ваздуха

Правни основ за праћење квалитета ваздуха представља Закон о заштити животне средине („Службени гласник РС“, 135/04, 36/09, 36/09 – др. закон, 72/09 – др. закон, 43/11 – одлука УС, 14/16, 76/18, 95/18 – др. закон и 95/18 – др. закон), Закон о заштити ваздуха („Службени

¹ посебан проблем односи се на чињеницу да на територији Плана није дефинисано „нулто стање“ животне средине.

гласник РС“, 36/09 и 10/13) и Уредба о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха („Службени гласник РС“, бр. 11/2010 и 63/13).

Стандарди и методе мониторинга ваздуха прописани су Правилником о граничним вредностима, методама мерења имисије, критеријумима за успостављање мерних места и евиденцији података („Службени гласник РС“ бр. 54/92, 30/99, 19/06), који је донет на основу Закона о заштити животне средине. Предмет систематског мерења су одређене неорганске материје (сумпордиоксид, чађ, суспендоване честице, азотдиоксид, приземни озон, угљемоноксид, хлороводоник, флуороводоник, амонијак и водониксулфид), таложне материје из ваздуха, тешки метали у суспендованим честицама (кадмијум, манган, олово, жива, бакар), органске материје (угљендисулфид, акролеин и др), канцерогене материје (арсен, бензен, никл, винилхлорид). Такође, правилником су прописане и материје које дефинишу стање имисије упозорења и епизодно загађење, места и динамику узорковања, као и граничне вредности наведених загађујућих материја.

Подручје Плана детаљне регулације не поседује станицу за мерење имисије основних и загађујућих материја. Најближа мерна станица за мерење квалитета ваздуха налази се у Пироту.

5.2 Мониторинг систем за контролу квалитета вода

Основни документ за мониторинг квалитета вода је Годишњи програм мониторинга квалитета вода који се на основу члана 108. и 109. Закона о водама утврђује уредбом Владе на почетку календарске године за текућу годину. Програм реализује републичка организација надлежна за хидрометеоролошке послове и он обухвата месечна, недељна или дневна мерења и осматрања водотока, акумулација, изворишта од посебног значаја и једнократна годишња испитивања квалитета седимената, као и годишња испитивања подземних вода. Кроз имплементацију Плана детаљне регулације утврдиће се обавеза проширења мреже осматрачких места, а институције одговорне за спровођење тих додатних обавеза мониторинга квалитета вода биће накнадно одређене од стране јединица локалне самоуправе. Препоручује се и утврђивање субјеката деловања у случају удеса са последицама на квалитет вода, као и начин поступања у таквим ситуацијама.

Сходно Закону о водама, за државни односно надзорни мониторинг вода, који обухвата запремину, водостаје и протицаје до степена значајног за еколошки потенцијал и параметре (биолошке, хемијске, физичко-хемијске и хидроморфолошке) еколошког потенцијала одговорна је Агенција за заштиту животне средине.

5.3 Мониторинг систем за контролу квалитета земљишта

Основе мониторинга земљишта намењеног пољопривредној производњи постављене су Законом о пољопривредном земљишту („Службени гласник РС“ бр. 62/06 и 65/08-др.закон, 41/2009, 112/2015, 80/2017, 95/2018 др.закон) и односе се на испитивање количина опасних и штетних материја у том земљишту и води за наводњавање, а према програму који доноси Министар надлежан за послове пољопривреде. То испитивање могу обављати стручно и технички оспособљена и од стране надлежног министарства овлашћена правна лица (предузећа, привредна друштва и др.). Министар, такође, прописује дозвољене количине опасних и штетних материја и метод њиховог испитивања. Контрола плодности обрадивог пољопривредног земљишта и количине унетог минералног ђубрива и пестицида врши се по потреби, а најмање једном у пет година. Те послове може обављати регистровано, овлашћено и оспособљено правно лице, а трошкове сноси власник, односно корисник земљишта. Уз извештај о обављеним испитивањима обавезно се даје препорука о врсти ђубрива које треба користити и најбољим начинима побољшања хемијских и биолошких својстава земљишта.

Заштита пољопривредног земљишта, као и мониторинг његовог стања обавезан су елемент пољопривредних основа, чији су садржај, начин израде и доношења регулисани члановима од 5-14 Закона о пољопривредном земљишту. Истим законом предвиђено је спровођење Стратешке процене пољопривредних основа.

Праћење стања тла у односу на ерозионе процесе, посебно спирања и акумулирања материјала дејством воде, значајан је инструмент успешне заштите како пољопривредног, тако шумског и осталог земљишта, што је као експлицитна обавеза уграђено у Закон о пољопривредном

земљишту и Закон о шумама („Сл. гласник РС“, бр. 30/2010, 93/2012, 89/2015 и 95/2018 – др. закон) и као начелна обавеза у Закон о заштити животне средине. С обзиром на то да очекивана реализација појединих планских решења може изазвати постојеће ерозионе процесе на планском подручју, планирање и спровођење мониторинга биће обавеза локалних самоуправа на подручју Плана.

Мониторинг земљишта уређен је Законом о заштити земљишта („Службени гласник РС“, број 112/15) као обавеза државе и локалне самоуправе и његово успостављање треба да допринесе заштити овог подручја.

Планом детаљне регулације се препоручује доследна примена мера заштите животне средине прописаних законом, посебно мера које се односе на испуштање (емисију) загађујућих, опасних и штетних материја у воду и земљиште, одлагање и елиминацију отпада, антиерозионе и противпожарне заштите, рекултивацију и ремедијацију, како подстицајног тако и репресивног карактера.

5.4. Мониторинг буке

Мониторинг буке врши се систематским мерењем, оцењивањем или прорачуном одређеног индикатора буке, у складу са Законом о заштити од буке у животној средини („Сл. гласник РС“, бр. 36/2009 и 88/2010). Процена, праћење и контрола нивоа буке одвија се на нивоу републике или јединица локалне самоуправе. Подаци из мониторинга буке саставни су део јединственог информационог система животне средине у складу са законом којим се уређује заштита животне средине. За подручје Плана систематски мониторинг буке се не врши, те је неопходно размотрити увођење мониторинга буке на најмање једној локацији.

5.5. Мониторинг природних вредности

Основни циљ је успостављање система праћења стања биодиверзитета, односно природних станишта и популација дивљих врста флоре и фауне на копну и у води, превасходно осетљивих станишта и ретких, угрожених врста, али и праћење стања и промена предела и објеката геонаслеђа. Сва наведена надгледања су у директној надлежности Завода за заштиту природе Србије, а на основу средњерочних и годишњих програма заштите природних добара. Минимумом генералног мониторинга сматра се надгледање природних вредности једном годишње, а појединачне активности на мониторингу се организују према потреби, у случају непредвиђених промена које могу имати значајније негативне ефекте.

Мониторинг шума и шумског земљишта врши ЈП „Србијашуме“ заједно са научним институцијама које се баве овом области, при чему се утврђују негативни утицаји или негативне промене као што су сушење шума, пожари, болести шума и др.

VI Приказ коришћене методологије и тешкоће у изради Стратешке процене

Закон о Стратешкој процени утицаја на животну средину („Сл. гласник РС“, бр. 135/2004 и 88/2010) одражава/прихвата савремене европске методолошке и процедуралне оквире садржане у Европској директиви о процени утицаја појединих планова и програма на животну средину (Directive 2001/42/EC of the European Parliament and the Council of June, 27th 2001, on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment). С друге стране, постоји и проблем непостојања детаљније разраде и верификације јединствене методологије за израду овакве врсте процене, те су због тога, за потребе израде Стратешке процене коришћена инострана искуства, односно смернице, упутства и практични примери.

У току израде Стратешке процене, обрађивач се сусрео и са проблемом веома скромне информационе основе о животној средини. Информациона основа која је коришћена за Стратешку процену највећим делом је преузета из документационе основе овог Плана детаљне регулације, просторних планова јединица локалне самоуправе, као и података добијених од надлежних институција.

Основну тешкоћу у спровођењу Стратешке процене и изради Извештаја представљао је недостатак званичне, детаљно прописане јединствене методологије, на нивоу правилника. Зато је ова Стратешка процена извршила вредновање и поређење алтернатива/опција са аспекта *могућих значајних утицаја* на животну средину, и у процедури израде, а када се ради о карактеру утицаја, инсистирала на кумулативним и синергијским ефектима.

VII Приказ начина одлучивања

Начини одлучивања по питањима заштите животне средине зависе од великог низа фактора, а првенствено од значаја позитивних и негативних утицаја планских решења на здравље људи, социјални и економски развој и животну средину. С тим у вези, неопходна ја партиципација свих заинтересованих друштвених група и то: инвеститора (бизнис сектора), локалне и републичке управе, становника и невладиног сектора. Међутим, за ефикасније остваривање апсолутне партиципације на свим нивоима неопходно је остваривање сталне сарадње између свих актера у процесу, које се неће сводити на раније заступљене форме јавних расправа и јавних увида које најчешће нису давале одговарајуће резултате. На територији Плана координациону функцију ће обављати локалне управе (уз активно учешће републичких завода за заштиту природе и споменика културе, надлежних министарстава, јавних предузећа, и др). Закон о Стратешкој процени дефинише учешће заинтересованих органа и организација, који могу да дају своје мишљење у року од 15 дана од дана пријема захтева за давање мишљења. Пре упућивања захтева за добијање сагласности на Извештај о Стратешкој процени, орган надлежан за припрему Плана обезбеђује учешће јавности у разматрању Извештаја о стратешкој процени. Орган надлежан за припрему Плана обавештава јавност о начину и роковима увида у садржину Извештаја и достављање мишљења, као и о времену и месту одржавања јавне расправе у складу са законом којим се уређује поступак доношења Плана. Орган надлежан за припрему Плана израђује извештај о учешћу заинтересованих органа, организација и јавности који садржи сва мишљења о Стратешкој процени, као и мишљења датих у току јавног увида и јавне расправе о Плану. Извештај о Стратешкој процени доставља се заједно са Извештајем о стручним мишљењима и јавној расправи републичком органу надлежном за заштиту животне средине на оцењивање. Оцењивање се врши према критеријумима из прилога II Закона. На основу ове оцене орган надлежан за заштиту животне средине даје своју сагласност на Извештај о стратешкој процени у року од 30 дана од дана пријема захтева за оцењивање. После прикупљања и обраде свих мишљења, на основу којих се формира финална верзија Плана, орган надлежан за припрему Плана доставља Извештај о Стратешкој процени заједно са или непосредно након Нацрта плана надлежном органу на одлучивање.

VIII Учесће заинтересованих страна у поступку израде и разматрања Извештаја о Стратешкој процени

Консултације и учешће јавности су једна од основних и обавезних одредница процеса Стратешке процене. Приликом израде Плана детаљне регулације и спровођења Стратешке процене, остварена је потребна сарадња са свим меродавним републичким органима (ресорним министарствима, Заводом за заштиту природе Србије (Радна јединица у Нишу), Републичким заводом за заштиту споменика културе, јавним предузећима и др.), као и са органима и службама локалне самоуправе општина Димитровград и Пирот. Учесће јавности је обезбеђено кроз јавно излагање, односно стављање на увид и расправу овог Извештаја, заједно са Нацртом просторног плана.

IX Закључци - завршни, нетехнички резиме

9.1 Приказ закључака Извештаја о Стратешкој процени утицаја на животну средину

Према Закону о Стратешкој процени, закључци до којих се дошло приликом израде Извештаја о Стратешкој процени чине обавезни садржај тог Извештаја и треба да буду представљени на начин разумљив јавности. Логика тог захтева одражава један од пет суштинских принципа Стратешке процене: начело партиципације интересних група (јавности) у планирању и доношење стратешких одлука које се тичу животне средине (према принципима Архуске конвенције). Приказани закључци одражавају чињенице, решења и мере који чине садржај Плана детаљне регулације, као и резултате до којих се дошло у поступку Стратешке процене.

У поступку израде Плана детаљне регулације и спровођења Стратешке процене обављен је широк круг консултација са заинтересованим и надлежним организацијама и органима, у току којих су прибављени подаци, услови и мишљења већег броја субјеката: МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ СЕКТОР ЗА МАТЕРИЈАЛНЕ РЕСУРСЕ УПРАВА ЗА ИНФРАСТРУКТУРУ, БЕОГРАД; РЕПУБЛИКА СРБИЈА МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНАРСТВА, САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРЕ, БЕОГРАД; МИНИСТАРСТВО ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ Сектор за управљање животном средином, Београд; МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА Сектор за ванредне ситуације у Пироту, Организациона јединица Димитровград; ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ, Радна јединица у Нишу, Ниш; ИНФРАСТРУКТУРА ЖЕЛЕЗНИЦЕ СРБИЈЕ А.Д. Београд; ЈП "ЕЛЕКТРОМРЕЖА СРБИЈЕ", ДИРЕКЦИЈА ЗА ПРЕНОС ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ -Погон техника-, Београд; ЈП „СРБИЈАГАС“, Нови Сад; ЈП ТРАНСНАФТА, Београд; "ТЕЛЕНОР" д.о.о., Нови Београд; "VIP MOBILE" д.о.о., Нови Београд; "ТЕЛЕКОМ СРБИЈА" А.Д., ДИРЕКЦИЈА ЗА ТЕХНИКУ, СЕКТОР ЗА ФИКСНУ ПРИСТУПНУ МРЕЖУ, Служба за планирање, Ниш; ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ, ЕПС ДИСТРИБУЦИЈА Д.О.О. БЕОГРАД, Огранак Пирот; ЈП КОМУНАЛАЦ, Димитровград; А.Д. "ЈУГОРОСГАЗ", Београд; ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ; МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА, УПРАВА ЦАРИНА, Нови Београд; ЈП "ПУТЕВИ СРБИЈЕ"; МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА, УПРАВА ГРАНИЧНЕ ПОЛИЦИЈЕ, Нови Београд.

У поступку спровођења поступка Стратешке процене и израде Извештаја закључено је следеће:

1. Обавеза спровођења Стратешке процене утврђена је на основу Одлуке о *Плану детаљне регулације Услужног центра "Димитровград-Градина"* (у даљем тексту: План) чији је саставни део Одлука о приступању изради стратешке процене утицаја на животну средину урбанистичког Плана. Стратешка процена се ради за подручје које је обухваћено предметним Планом, односно за простор који је *Изменама и допунама Просторног плана подручја инфраструктурног коридора Ниш-граница Бугарске* ("Сл.гласник РС", бр. 96/17) предвиђен за изградњу Услужног центра "Димитровград-Градина".
2. Циљ израде плана је дефинисање намена, капацитета и садржаја Услужног центра "Димитровград-Градина", као и дефинисање јавног интереса, стварање планских могућности и обезбеђивање капацитета техничке инфраструктуре за планирану градњу, а све у складу са смерницама утврђених *Изменама и допунама Просторног плана подручја инфраструктурног коридора Ниш-граница Бугарске* ("Сл.гласник РС", бр. 96/17).
3. Кроз Стратешку процену извршена је анализа природног потенцијала, природних и културних вредности подручја, хидро-потенцијала, степена девастације појединих предела природним и антропогеним утицајем, интереса свих меродавних сектора и субјеката развоја на националном, републичком, регионалном и локалном нивоу ради нивелације заштитних и развојних интереса и циљева. Поједина питања, посебно осетљива са становишта еколошког и развојног интереса (дефинисање режима заштите природних вредности, даљи ерозиони процеси, утицај аутопута на животну средину), детаљно су разматрана и усклађивана у поступку израде плана и Извештаја о Стратешкој процени.

4. У току израде Нацрта Плана детаљне регулације размотрена су решења у следећим планским областима: заштите природних ресурса, хидро-потенцијала, развоја насеља и демографског и социјалног развоја, инфраструктурних система и заштите животне средине.

5. Без обзира на нормативна и методолошка ограничења, успешно је реализован модел селекције (раздвајања) значајних утицаја од оних који, на нивоу израде Плана и спровођења Стратешке процене, нису значајни. Као значајни утицаји разматрани су они који могу изазвати интензивне/битне и неповратне (без могућности репарације) промене природних и културних вредности, природних ресурса и здравља становништва (квалитет живота) у негативном и позитивном смислу. У оквирима ових утицаја вршено је и детерминисање мера за њихово неутралисање.

6. Изабрана планска решења нису увек била најповољнија са становишта еколошког интереса, због објективне околности да планирање простора равноправно мора укључити и развојни интерес. Због тога је и формиран низ мера (у првом реду мониторинга стања животне средине) којима ће евентуални негативни еколошки аспекти планских решења бити значајније умањени.